

प्रकल्प प्रवर्तक मे. वे. को.लि. मुंगोली खुली खाण प्रकल्प, वणी क्षेत्र, ऊजाग्राम, पो. तडाली, ता. जि. चंद्रपूर यांच्या प्रस्तावित मे मुंगोली-निर्गुडा एक्स्टेन्शन खुली खाण प्रकल्प, मुंगोली, पो. साखरा (कोलगांव), ता. वणी, जि. यवतमाळ, महाराष्ट्र (उत्पादन क्षमता-४.० दशलक्ष टन/वर्षे ते ४.३७५ दशलक्ष टन/वर्षे, प्रकल्प क्षेत्र-८१८.०५ हेक्टर ते १३१७.५५ हेक्टर) प्रकल्पासाठी पर्यावरणविषयक जाहिर सुनावणीचे इतिवृत्त

दिनांक : १२/०२/२०१९
वेळ : सकाळी ११.०० वाजता
स्थळ : मनोरंजन केंद्र, कैलास नगर कॉलनी, वे.को.लि. मुंगोली,
पो. साखरा (को.), ता. वणी, जि. यवतमाळ

प्रस्तावना:-

मे. वे. को.लि. मुंगोली खुली खाण प्रकल्प, वणी क्षेत्र, ऊजाग्राम, पो. तडाली, ता. जि. चंद्रपूर यांच्या प्रस्तावित मे मुंगोली-निर्गुडा एक्स्टेन्शन खुली खाण प्रकल्प, मुंगोली, पो. साखरा (कोलगांव), ता. वणी, जि. यवतमाळ, महाराष्ट्र (उत्पादन क्षमता-४.० दशलक्ष टन/वर्षे ते ४.३७५ दशलक्ष टन/वर्षे, प्रकल्प क्षेत्र-८१८.०५ हेक्टर ते १३१७.५५ हेक्टर) या प्रकल्पाबाबत प्रकल्पधारकाने पर्यावरण मंजूरीकरिता पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांना अर्ज सादर केल्यानंतर, थर्मल आणि कोळसा खाण प्रकल्प मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचा प्रकल्पाकरिताच्या पर्यावरण मुल्यांकन तज्ञ समिती (EAC) यांनी त्यांच्या दि. ३०.०१.२०१७ व दि. ३१.०१.२०१७ रोजी झालेल्या ४थ्या बैठकीमध्ये सदर प्रस्तावीत प्रकल्पास प्राथमिक मान्यता (TOR) जारी केले (सहपत्र-१) व पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिनियम २००६ च्या तरतुदीप्रमाणे पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालासोबत जाहीर जनसुनावणीमध्ये उपस्थित झालेले मुद्दे व त्याबाबत प्रकल्पधारकाने दिलेली उत्तरे यांचा सामावेश करून नवीन पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल सादर करण्याचे निर्देश आहेत.

प्रकल्प व्यवस्थापनाने पर्यावरण विषयक जनसुनावणीसाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाकडे उपरोक्त प्रकल्पाकरीता अर्ज केल्यावर मप्रनि मंडळ, चंद्रपूर व जिल्हाधिकारी, यवतमाळ यांच्या समन्वयाने दि. १२/०२/२०१९ ही तारीख निश्चित करण्यात आली. पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिनियम २००६ मध्ये नमुद केलेल्या तरतुदी प्रमाणे सदर जनसुनावणीची जाहीर सुचना, मप्रनि मंडळाने दि. ०७.०१.२०१९ रोजीच्या मराठी दैनिक "लोकसत्ता" व "देशोन्नती" व इंग्रजी दैनिक "द हिंदू" मध्ये प्रसिध्द केली. वृत्तपत्रातील जाहीर सुचनेच्या जाहिरातीद्वारे सर्व संबंधित व्यक्तींना त्यांच्या सुचना, टीकाटिप्पणी, विचार, आक्षेप इत्यादी संबंधित नियामक प्राधिकरण येथे नोंदविण्याबाबत आवाहन करण्यात आले होते.

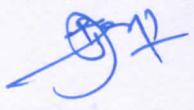
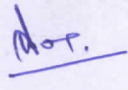

या प्रकल्पाबाबत प्रकल्पाचा पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल व कार्यकारी सारांशाची इंग्रजी व मराठी प्रत खालील कार्यालयात नागरीकांच्या अवलोकनाकरीता/ संबंधितांच्या अभ्यासाठी उपलब्ध करून देण्यात आली.

- १) पर्यावरण विभाग, १५ वा मजला, नवीन प्रशासकीय भवन, महाराष्ट्र शासन मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
- २) सह-संचालक (जल प्रदूषण नियंत्रण), महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, कल्पतरु पाईट, २ रा व ४ था माळा, सिनेप्लानेट सिनेमा समोर, सायन सर्कल जवळ (पु) मुंबई - ४०० ०२२
- ३) प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, उद्योग भवन, पहिला माळा, रेल्वे स्टेशन रोड, चंद्रपूर.
- ४) उप-प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, उद्योग भवन, पहिला माळा, रेल्वे स्टेशन रोड, चंद्रपूर.
- ५) जिल्हाधिकारी कार्यालय, यवतमाळ.
- ६) जिल्हा परिषद, यवतमाळ.
- ७) जिल्हा उद्योग केंद्र, यवतमाळ.
- ८) उप-विभागीय अधिकारी कार्यालय, वणी, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- ९) तहसिल कार्यालय, वणी, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- १०) पंचायत समिती कार्यालय, वणी, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- ११) ग्रामपंचायत कार्यालय, मुंगोली, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- १२) ग्रामपंचायत कार्यालय, साखरा, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- १३) गट-ग्रामपंचायत कार्यालय, माथोली, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- १४) ग्रामपंचायत कार्यालय, शिवनी, ता. वणी, जि. यवतमाळ.
- १५) ग्रामपंचायत कार्यालय, कोलगांव, ता. वणी, जि. यवतमाळ

वरील अनुक्रमांक ५ ते १५ वर नमूद शासनाच्या विभागांनादेखील त्यांनी त्यांच्या स्तरावर या जनसुनावणीबाबत व्यापक प्रसिद्धी देण्याबाबत कळविण्यात आले होते. अशा तऱ्हेने जाहीर जनसुनावणी बाबत अधिसूचनेमध्ये मध्ये नमूद केलेल्या पध्दतीचा अवलंब करून व्यापक स्वरूपात प्रसिद्धी देण्यात आली जेणेकरून प्रकल्प बाधित अथवा संबंधित व्यक्तीना त्यांचे आक्षेप, टिका टिप्पणी, विचार अथवा सुचना संबंधित नियामक प्राधिकरणास नोंदविणे सोईचे होईल.

जनसुनावणीचे स्थळ मनोरंजन केंद्र, कैलास नगर कॉलनी, वे.को.लि. मुंगोली, पो. साखरा (को.), ता. वणी, जि. यवतमाळ निवडण्यात आले कारण हे स्थळ प्रकल्पाजवळचे असून संबंधितांना सोईस्कर असल्याने या ठिकाणी जनसुनावणी ठेवण्यात आली.

पर्यावरण वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार यांच्या दि. १४/०९/२००६ च्या पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिसूचनेनुसार महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने सदर जाहीर जनसुनावणी घेण्यासाठी खालीलप्रमाणे समिती गठीत केली.

१) श्री रमेश पवार,
अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी,
यवतमाळ

- अध्यक्ष,

२) श्री राजू आर. वसावे,
प्रभारी प्रादेशिक अधिकारी,
मप्रनि मंडळ, चंद्रपूर

- सदस्य

३) श्री प्रताप जगताप,
उप प्रादेशिक अधिकारी,
मप्रनि मंडळ, चंद्रपूर

- समन्वयक

सदर प्रकल्पाबात प्राप्त झालेल्या तक्रारी, आक्षेप, निवेदन, प्रश्न व जनसुनावणी दरम्यान एकूण उपस्थितांचे हजेरीपट तसेच महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने सदर जाहीर जनसुनावणी घेण्यासाठी गठीत केलेल्या समितीचा आदेश अनुक्रमे सहपत्र-२ व ३ प्रमाणे सोबत जोडलेले आहे.

जनसुनावणीचे इतिवृत्त:-

जनसुनावणीच्या सुरुवातीस श्री. प्रताप जगताप, उप-प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मंडळ, चंद्रपूर यांनी अध्यक्ष व उपस्थित अभ्यगतांचे स्वागत करून जनसुनावणीच्या कार्यपद्धतीबद्दल माहिती दिली. त्यांनी उपस्थितांना पर्यावरण विषयक, सुचना, विचार, आक्षेप इत्यादी घेऊन पुढे यावे अशी विनंती केली. तसेच त्यांनी हि सुनावणी सर्व संबंधित लोकांसाठी आयोजित केलेली आहे जेणेकरून त्यांचे पर्यावरण विषयक प्रश्न/शंकाचे निरसन करण्यात येईल. तद्नंतर त्यांनी जनसुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांना जनसुनावणीची कार्यवाही सुरु करण्याबाबत विनंती केली.

जनसुनावणी समितीचे अध्यक्ष तथा अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, यवतमाळ यांनी उपस्थित जनसमुदायास मे मुंगोली-निर्गुडा एक्स्टेंशन खुली खाण प्रकल्प, मुंगोली, पो. साखरा (कोलगांव), ता. वणी, जि. यवतमाळ, महाराष्ट्र (उत्पादन क्षमता-४.० दशलक्ष टन/वर्षे ते ४.३७५ दशलक्ष टन/वर्षे, प्रकल्प क्षेत्र-८१८.०५ हेक्टर ते १३१७.५५ हेक्टर) प्रस्तावाबाबत प्रस्तावाबाबत आपल्या सुचना, विचार, आक्षेप घेऊन पुढे यावे अथवा त्या लेखी स्वरूपात मांडाव्यात, आपण व्यक्त केलेले मत तसेच सुचना व आक्षेप या अधिसूचनेत नमुद केलेल्या तरतुदीप्रमाणे पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांना कळविण्यात येतील, सदर सुनावणीचे छायाचित्रीकरण व व्हिडीओ शुटींग म.प्र.नि.मंडळाकडून कायद्यातील तरतुदी प्रमाणे करण्यात येत आहे, तरी प्रत्येकाने आपले प्रश्न शांतपणे व सनदशिर मार्गाने उपस्थित करावेत व जन सुनावणी शांतपणे पार पाडण्यात सहकार्य करावे असे आवाहन केले. तसेच प्रत्येकाने आपले प्रश्न विचारण्यापुर्वी आपले नाव व पत्ता सांगावा जेणे करून सुनावणीच्या इतिवृत्तांत बनविते वेळी नमुद करण्यात येतील. त्यानंतर त्यांनी प्रकल्प प्रवर्तकांना प्रस्तावित प्रकल्पाबाबतची माहिती उपस्थितांना देण्यात यावी तसेच त्यांनी प्रकल्पाबाबत उपस्थित केलेल्या प्रश्नांचे शंकानिरसन करावे अशी विनंती केली.

तद्नंतर प्रकल्पधारकाच्या वतीने श्री.राजेंद्र हरडे, पर्यावरण सल्लागार यांनी सदर प्रस्तावित प्रकल्पाबाबत पर्यावरण विषयक केलेला अहवाल मराठी भाषेत सादर केला.सादरीकरणात प्रामुख्याने प्रकल्पाबाबत खालील बाबी स्पष्ट करण्यात आल्या.

- प्रकल्पाबाबतची सविस्तर माहिती
- प्रकल्पाचे क्षेत्रफळ, सिमा, अक्षांश-रेखांश, नकाशा, बुडीत क्षेत्र, लाभ क्षेत्र, वन क्षेत्र, प्रकल्पाचे वैशिष्ट्य, प्रकल्पाचे महत्व, परिणाम, जमिन वापर, भुकंप स्थिरता
- प्रकल्पाचा उद्देश, सामाजिक स्थिती, रोजगाराची संधी, शेतकऱ्यांचा प्रकल्पामुळे होणारा विकास
- प्रकल्पाचे विश्लेषण,सारांश, निष्कर्ष
- सामाजिक व आर्थिक स्थितीचे विश्लेषण
- हवा,पाणी,जमिन,ध्वनी,विस्थापन इत्यादी बाबतची माहिती.
- नियोजित प्रकल्पांमुळे हवा,पाणी,विस्थापन,जैवविविधता यावर होणारे परिणाम व्यवस्थापन.
- प्रकल्प चालु झाल्यानंतर केले जाणारे पर्यावरण व्यवस्थापन याबाबतची माहिती.
- इतर पर्यावरण व्यवस्थापन विषयीची माहिती.

प्रकल्पधारकाने पर्यावरण विषयीची सविस्तर माहिती दिल्यानंतर सुनावणीचे आयोजक यांनी असे आवाहन केले की, यानंतर आक्षेप/सूचना/प्रश्न व उत्तरे घेतले जातील. आपणांस विनंती की, सदर प्रकल्पाच्या पर्यावरण विषयक प्रश्न विचारावेत व त्यांचे समर्पक उत्तर प्रकल्प धारकाने द्यावे.

जनसुनावणी दरम्यान चर्चेतील प्रश्न, टीका, टिप्पण्या, आक्षेप, सूचना तसेच प्रकल्प धारकाने दिलेली उत्तरे/आश्वासने खालील प्रमाणे:

१) श्री सुभाष गोहोकार, रा. जुगाद, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न/प्रश्न	चर्चेला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	मी जुगाद गावाचा रहिवासी आहे व माथोली येथे माझी शेती आहे. मी या प्रकल्पाबाबत कसल्याही प्रकारचा अडथळा निर्माण करू इच्छित नाही. माझे प्रश्न खालीलप्रमाणे आहेत:- १) खाणीमुळे या परिसरात गंभीर स्वरूपाचे प्रदूषण होत आहे. उत्पादनादरम्यान निघणारे घातक वायु जसे की सल्फर डायऑक्साईड व मिथेन, तसेच कोळशाचे धुलीकणासारखे घटक वातावरणात पसरतात. या प्रदूषणामुळे मानवी जीवनावर घातक परिणाम होत असल्याचे वैज्ञानिक व	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, खाणीमध्ये हवा प्रदूषण नियंत्रणासाठी ०४ पाण्याचे फवारे व रस्त्यांकरिता ०२ पाण्याचे फवारे, कोळसा हाताळणी केंद्र, डिस्पॅच क्षेत्राकरिता व खाण परिसरातील रत्यांवर फिक्स्ड टाईप पाण्याचे फवाऱ्यांची व्यवस्था केली आहे. रस्त्यांवरील धुळ साफ करण्याची व्यवस्था केली आहे. नागरीकांकडून वारंवार होणार पाठपुरावा व सूचनांमुळे कोळसा वाहतूक व जन

विश्लेषणात्मक अभ्यासातून सिद्ध झालेले आहे व याचे परिणाम फार दुरोगामी असतात. याबाबत कायमस्वरूपी उपाययोजनांबाबत माहिती देण्यात यावी. ज्याप्रमाणे वे.को.लि.च्या कर्मचाऱ्यांना प्रदूषणाचा त्रास होतो म्हणून कोलफिल्ड भक्ता मिळतो त्याचप्रमाणे प्रकल्पाच्या आजूबाजूच्या परिसरातील गावांना प्रदूषणाचा त्रास होत असल्यामुळे गावकऱ्यांनादेखील कोल फिल्ड भक्ता मिळाला पाहिजे.

२) जनतेला प्रदूषणाच्या पातळीबाबत माहिती मिळाली पाहिजे. त्याकरिता अंकात्मक विद्युत फलक जनतेच्या माहितीकरिता लावण्यात यावेत.

३) खाणीमध्ये ज्या नागरीकांची जमीन अधिग्रहीत होते त्यांना नौकरी मिळते. परंतु ज्यांच्याकडे जमीन नाही त्यांच्या रोजगाराचा प्रश्न निर्माण होतो. जसे की लोहार, बलुतेदार, सुतार, शेतीच्या व्यवसायावर अवलंबून राहणारे नागरीक यांच्या उद्विग्नतेचा काय? त्याबाबत वे.को.लि. किंवा शासनाने काय विचार केला आहे याबाबत माहिती देण्यात यावी. या सर्वांचे पुनर्वसन कसे होणार याबाबत माहिती देऊन समस्येचे निराकरण करावे.

४) वे.को.लि.च्या ज्या खाणीचा कोळसा संपत आलेला आहे त्यानंतर खाणीची जमीन पूर्वस्थितीत (Reclaim) कशी करतात याबाबत माहिती देण्यात यावी.

५) वेकोलिच्या ढिगाऱ्यामुळे वर्धा, वैनगंगा नदीच्या काठावर स्थित गावांचे न बुडणारे क्षेत्रदेखील बुडीत क्षेत्रात आलेले आहे. हा फार गंभीर स्वरूपाचा प्रश्न निर्माण झालेला आहे. वेकोलिच्या ढिगाऱ्यामुळे निर्गुडा नदीला पूर येऊन आणखी नविन बुडीत क्षेत्र

सामान्यांच्या वाहतूकीकरिता वेगळा रस्ता करण्यात आला आहे. त्या रस्त्याचे लवकरच डांबरीकरण करण्यात येणार आहे.

वेकोलिने सतत हवा गुणवत्ता तपासणी केंद्र खरेदी केले असून ते येत्या दोन महिन्यांचा आत म.प्र.नि. मंडळाच्या सहयोगाने जागा निश्चित करून कार्यान्वित करण्यात येईल.

अप्रत्यक्ष रोजगाराबाबत वेकोलिने वेगवेगळी प्रशिक्षण शिबीरे सुरू केलेली असून त्या प्रशिक्षणाचा पाठपुरावा करून त्यात आणखी एक-दोन उपक्रम सुरू करण्याचा प्रस्ताव आहे. या परिसरात कुशल वाहन चालकांची आवश्यकता आहे. वेकोलि प्रशासन याबाबत गंभीरतेने विचार करत आहे जेणेकरून जास्तीत जास्त बेरोजगारांना रोजगार उपलब्ध होईल.

सन-२०१२ पर्यंत खाण पुनरुत्थान योजनेत कोणत्याही प्रकारचा निधी जमा करण्यात येत नव्हता. सन-२०१२ पासून त्यात प्रत्येक खाणीकरिता निधी जमा होत आहे. यात ₹६.० लक्ष प्रति हेक्टर याप्रमाणे पहिल्या वर्षापासून निधी जमा करावयाचा असतो. या प्रकल्पात आजपावेतो ₹७१ कोटी जमा करण्यात आले आहेत व त्यावरील व्याज पकडून एकूण ₹९५.० कोटी ओरिएन्टल बँक ऑफ कॉमर्स च्या खात्यात जमा करण्यात आलेले आहेत. भारत सरकारच्या लेखापरिक्षण संस्थेद्वारे त्याचे लेखापरिक्षण करून तो निधी खर्च करण्यात येतो. वेकोलिला हा निधी खर्च करण्याचा अधिकार नाही.

खाण पुनरुत्थान योजनेत वेगवेगळ्या प्रक्रिया असतात जसे की, जमीन समतोल

तयार होईल व ते तयार न होण्याबाबत वेकोलि काय उपाययोजना करणार आहे याबाबत माहिती देण्यात यावी.

६) वेकोलिच्या CSR निधीच्या माध्यमाजून बऱ्याच सुविधा उपलब्ध झालेल्या आहेत. परंतु सदर CSR निधीचा उपयोग अधिक प्रभावीपणे व्हायला पाहिजे कारण माथोलीचे सरपंचांचे असे म्हणणे आहे की मागील चार वर्षांच्या काळात CSR निधीच्या माध्यमातून त्यांच्या गावात एकही काम झालेले नाही.

७) वेकोलिच्या खाण परिसरात सर्व ठिकाणी काटेरी झुडूप वाढलेली आहेत. ही नवीन समस्या निर्माण झालेली आहे. झुडूपांमुळे या परिसरात रानडुकरे, राई इ. प्राण्यांची संख्या वाढलेली असून त्यामुळे मनुष्याच्या जीवाला धोका निर्माण झालेला आहे.

वरील सर्व बाबींबाबत कोणत्या प्रकारच्या उपाययोजना आहेत याबाबत माहिती देण्यात यावी.

करणे, रस्ते विकसित करणे, वृक्षारोपण करणे व इतर विकास कामे यांचा समावेश असतो. वरील सर्व कामे करून जमीन राज्य शासनाला हस्तांतरीत केली जाते.

सदर खाण वर्धा व पैनगंगा नदीच्या पाणलोट क्षेत्रात येते. अतिपर्जन्यवृष्टीच्या वेळी हे क्षेत्र पाण्याखाली जाते. सन २००६ मध्ये आलेल्या महापूरात या क्षेत्रातील ३ गावातील रहिवाशांना पूर परिस्थितीत स्थलांतरीत करण्यात आले होते. शेती पाण्याखाली यायला नको. त्याकरिता जल संपदा विभागाने नवीन नियम तयार केले असून त्याप्रमाणे धरण ७० टक्के भरल्यावर लगेच धरणातून पाण्याचा विसर्ग करण्यात येतो जेणेकरून पूरपरिस्थिती निर्माण होणार नाही. एकावेळी एकाच धरणातून विसर्ग करण्यात येतो ज्यामुळे पूरपरिस्थिती निर्माण होणार नाही याची खबरदारी घेण्यात येते.

खाणीच्या पुढील विस्तारीकरणाच्या वेळेस जुगाद गावातील उर्वरित भागाचे अधिग्रहण करून त्याचा समावेश प्रकल्पात करण्याचा प्रयत्न करण्यात येईल.

मागील काळात CSR निधी अंतर्गत करण्यात येणारे उपक्रम कंपनीची परिस्थिती खालावली असल्याने राबविण्यात आले नाही. त्यामुळे CSR निधी रोखण्यात आला होता. परंतु आता कंपनीची स्थिती सुधारली आहे व पुढील दोन वर्षात CSR निधी अंतर्गत उपक्रम राबविण्यात येणार आहेत. वेकोली सर्व सरपंचांना विनंती करते की, त्यांनी CSR अंतर्गत करावयाच्या कामाबाबत प्रस्ताव वेकोलिला सादर करावेत जेणेकरून CSR निधीचा वापर चांगल्या प्रकारे करता

	<p>येईल.</p> <p>काटेरी झुडूप ज्याला फोसोपिस म्हणतात त्याबाबत वेकोलितर्फे अभियान राबविण्यात येत आहे. पहिल्या टप्प्यात रस्त्यालगतचे व गावालगतचे फोसोपिस हटविण्यात येतील. दुसऱ्या टप्प्यात उरलेल्या क्षेत्रातील फोसोपिस हटविण्यात येतील व त्याठिकाणी दुसऱ्या प्रकारची फळझाडे लावण्याचा प्रस्ताव मुख्यालयास सादर करण्यात येईल.</p>
--	--

२) श्री रूपेश गुणवंत ठाकरे, सरपंच, ग्रामपंचायत मुंगोली:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न	चर्चेला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	<p>जेव्हा जेव्हा वेकोलीचा नविन प्रकल्प येतो तेव्हा तेव्हा म.प्र.नि. मंडळातर्फे जनसुनावणी आयोजित करण्यात येते. या अगोदर दि. ०५/१२/२००४ ला मुंगोली खुली खाण या प्रकल्पाची जनसुनावणी घेण्यात आली होती. जनसुनावणी दरम्यान दिलेल्या आश्वासनांची आजपर्यंत वे.को.लि.कडून पूर्तता झालेली नाही. जसे की, भेदन आणि स्फोटकाचा प्रभाव, खाणीत उत्खननासाठी करण्यात येणाऱ्या स्फोटांमुळे होणारी कंपने सुरक्षित आणि स्वीकृत मर्यादेमध्ये ठेवण्यात येत नाहीत त्याचा आजूबाजूच्या गावांना त्रास होतो. या प्रकल्पामुळे रस्त्याची दुरावस्था झाली असून सामान्य नागरीकांना त्याचा फार मोठ्या प्रमाणात त्रास होत आहे.</p>	<p>श्री. रा. रा. वसावे, जनसुनावणी समित सदस्य यांनी सांगितले की, जनसुनावणी मुख्यतः प्रकल्प प्रवर्तक व नागरीक यांच्यात संवाद साधण्यासाठी आयोजित करण्यात आली आहे. जनसुनावणी दरम्यान झालेल्या चर्चेची नोंद इतिवृत्तामध्ये करण्यात येईल. तसेच त्याचे छायाचित्रिकरण करण्यात येत आहे. या सर्व गोष्टी शासनाकडे पाठविण्यात येतील.</p>
२	<p>या जनसुनावणी अगोदर देखील मी लेखी आक्षेप म.प्र.नि. मंडळाच्या कार्यालयास दिलेला आहे. माझे खालीलप्रमाणे प्रश्न आहेत.</p> <p>१) ड्रगलाईन मशीन तैनात करण्याचा प्रस्ताव आहे की, मुंगोली-निर्गुडा विस्तार खुली खाण परियोजना सुरू करायच्या अगोदरच ड्रगलाईन मशीनचा वापर करणे सुरू आहे.</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, ड्रगलाईन मशीनचा वापर सध्या सुरू असलेल्या मुंगोली खुली खाण प्रकल्प येथेच सुरू आहे.</p>
	<p>२) दळणवळणासाठी डांबरी रस्त्याची व्यवस्था करून त्याचा कृती आराखडा या प्रकल्प अहवालात/कार्यकारी सारांश मध्ये</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, दळणवळणासाठी रस्त्याचे डांबरीकरण लवकरात लवकर करण्यात येईल सोबत</p>

	समाविष्ट करून नवीन पर्यावरण व्यवस्थापन योजना बनविण्यात येऊन लोकसुनावणी परत घेण्यात यावी.	पब्लिक सर्व्हिस रोडचा प्रस्ताव देखील आहे व ते लवकरात लवकर पूर्ण करण्यात येईल.
	३) ड्रगलाईन मशीनसाठी करण्यात येणाऱ्या ब्लास्टिंगमुळे मुंगोली गावाला काही धोका निर्माण झाला का? ब्लास्टिंगचे हादरे मुंगोली गावाला बसतात का? मुंगोली गावात ब्लास्टिंगचा धुर येतो का?	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, मुंगोली गावापासून ५०० मीटर अंतराचा बफर झोन ठेवून ब्लास्टिंग करण्यात येईल जेणेकरून गावकऱ्यांना याचा त्रास होणार नाही.
	४) हवा गुणवत्तेसाठी केंद्रीस प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे निर्धारित केलेले राष्ट्रीय हवा गुणवत्ता तपासणी चे मानांकन काय आहे, हे समजावून सांगावे व त्याची इतिवृत्तात नोंद करावी.	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, हवेची गुणवत्ता सुधारण्याकरिता सतत हवा गुणवत्ता तपासणी संयंत्रणा उभारण्यात येणार आहे.
	५) पाण्याचा गुणवत्ता तपासणीसाठी असलेले IS:१०५००-१९९१ परवानगी आणि IS:२२९६-१९८२ विहीत नियम स्पष्ट करून इतिवृत्तात नोंद करण्यात यावी.	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, पाण्याची गुणवत्ता देखील सुधारण्यात येईल. पाणी गुणवत्ता मानके पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालातील पान क्र. ७० ते ७४ येथे दर्शविण्यात आले आहे.
	६) आधी पुनर्वसन मगच प्रकल्प या तत्वावर मुंगोली गावाच्या पुनर्वसन स्थळाची निश्चिती. त्यावर ले-आऊट आणि पायाभूत सुविधांचा विकास केल्यावरच मुंगोली-निर्गुडा विस्तार खुली खाण प्रकल्प सुरू करण्यात यावा. पैनगंगा (विरूर) खाण वेकोली प्रशासनाने सुरू केली आहे. मात्र विरूर गावाला पैनगंगा पुलापासून साधा रस्ता ही बनवून दिला नाही, तसेच विरूर गावाच्या पुनर्वसनाचा प्रश्न आजपर्यंत प्रलंबित आहे. पैनगंगा (विरूर) खाण कोळसा उत्खनन करण्याचा विक्रम करत आहे मात्र विरूर गावातील ग्रामस्थांची आज दुर्दशा झाली आहे. कोळशाला अच्चे दिन आले आहे.	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, पुनर्वसनासाठी आतापर्यंत भूमी अभिलेख विभागाचा सर्व्हे पूर्ण झालेला आहे, सार्वजनिक बांधकाम विभागाचा सर्व्हे पूर्ण झालेला आहे. स्वयंसेवी संस्थांनीही सर्व्हे पूर्ण केला आहे. नागरीकांकडून पर्याय मागविण्यात आलेले आहेत. पुनर्वसनासाठीचे स्थान निश्चित करण्यात आले आहे मात्र त्यात काही त्रुटी निर्माण झालेल्या आहेत त्या दूर करून पुढील कार्यवाही सुरू आहे.
	७) पर्यावरण स्थिती आणि विविध अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवण्यासाठी एक बहुआयामी दृष्टिकोण ठेवणे आवश्यक आहे. बहुआयामी दृष्टिकोण म्हणजे काय, हे स्पष्ट करावे.	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, बहुआयामी दृष्टीकोण म्हणजे पर्यावरणाचे जे मानक आहे ते आधी निर्धारित केले जातात व प्रकल्पामुळे परिणाम काय होतो याचा अभ्यास करण्यात येतो. अभ्यास पूर्ण झाल्यावर ते परिणाम कमी करण्यासाठी किंवा परिणाम न होण्यासाठी उपाययोजना करता येतील असा हा बहुआयामी

	<p>पर्यावरणाबाबत दृष्टीकोण असतो. त्यात ५-६ घटकांचा समावेश असतो जेणेकरून विहीत मर्यादेपेक्षा जास्त प्रदूषण होणार नाही. पैनगंगा खाणीमध्ये अद्यावत तंत्रज्ञानाचा वापर करून सर्फेस लायनर मशीन बसविण्यात आले ज्यामुळे कोळसा हाताळणी केंद्राची आवश्यकता राहिली नाही व कोळसा हाताळणी केंद्र नसल्यामुळे प्रदूषणावर आळा बसला. हा बहुआयामी दृष्टीकोण आहे. अशा प्रकारची विविध उपाय योजना वेकोलिमार्फत करण्यात येत आहेत.</p>
<p>८) हवा गुणवत्ता</p> <p>अ) डम्प आणि मोबाईल टँकर्सने पाणी शिंपडणे- रस्त्यावर पाणी मारल्याने कोळशाच्या भुकटीचा चिखल तयार होत असून रस्त्याची आयुष्य कमी होत आहे. रस्त्यावर खडे पडत आहेत. त्यामुळे कोळसा वाहतूक करणाऱ्या रस्त्यांची नियमित साफसफाई (झाडझूड) करण्यात यावी.</p> <p>आ) रस्त्याचे डांबरीकरण करणे:- मुंगोली, कोलगांव व पैनगंगा या तीन खाणीमधून कोळसा वाहतूक घुघूस कोळसा सायडींगवर करण्यात येते. त्यामुळे रस्त्याचे डांबरीकरणच नाही तर कोळसा वाहतूकीसाठी स्वतंत्र रस्ता व पैनगंगा पूल ते वर्धा पूलापर्यंत स्वतंत्र दुचाकी चालकांना पथदिव्यांसहित वेगळा रस्ता बनवून देण्याचे प्रयोजन या प्रकल्पाचा विस्तार करण्याअगोदर करावा. डांबरीकरण करण्यासंदर्भात रस्त्याचा प्रस्ताव, निविदा आणि संपूर्ण कायदेशीर प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतरच त्या रस्त्यासंदर्भात कार्यकारी सारांश मध्ये नोंद करण्यात यावी.</p> <p>इ) कोळसा वाहतूक करणाऱ्या ट्रकला आच्छादित करणे, ताडपत्री टाकूनच कोळसा वाहतूक करणेबाबत २००३ व २०१० च्या वेकोलिच्या कार्यकारी सारांश मध्ये याची नोंद आहे. मात्र आजही कोळसा वाहून नेणाऱ्या ट्रकला व्यवस्थित</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, रस्त्यांची साफसफाई करण्यासाठी कंत्राटी कामगारांची नेमणूक करण्यात आली आहे. यात आधी पाणी फवारणी करण्यात येत होती परंतु पाणी फवारणी करताना काही अडचणी आल्या त्या दूर करण्यात येतील.</p> <p>कोळसा वाहतूक करताना ट्रकवर ताडपत्रीचे आच्छादन करण्यासाठी वेकोली कटीबद्ध आहे.</p> <p>रस्त्याच्या दोन्ही बाजूस साफसफाई करून तेथे बांबू, फळझाडे इ. लावण्यात येतील.</p> <p>दुचाकी वाहनांसाठी वेगळा रस्ता उपलब्ध करून देण्याची मागणी मागील एक-दीड वर्षांपासून होती. नकोडा गावापासून पैनगंगा पुलापर्यंत नागरीकांकरिता वेगळा रस्ता तयार करण्यात आला आहे व त्याचे खडीकरणाचे काम देखील सुरू करण्यात आले आहे. डांबरीकरणाच्या प्रस्तावावर देखील काम सुरू आहे. तसेच घुघूस रेल्वे सायडींग ते पैनगंगा पूल पर्यंतच्या रस्त्याचे डांबरीकरण करण्यात येईल.</p> <p>केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे मानकांचा समावेश पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालात करण्यात आला आहे.</p>

	<p>ताडपत्री झाकून वाहतूक करण्यात येत नाही. त्यामुळे ट्रक ट्रान्स्पोर्ट कंपनीच्या मालकासाठी कठोर नियम बनवावे, ताडपत्री टाकूनच कोळसा वाहतूक करण्यात यावी या विषयी प्रभावी अंमलबजावणी करूनच परत पर्यावरण विषयक जनसुनावणी घेण्यात यावी.</p> <p>ई) कोळसा वाहतूक मार्गाच्या दोन्ही बाजूला पर्याप्त वनराई लावणे:- वाहतूक मार्गाच्या दोन्ही बाजूला वनराई लावण्याचा कृती आराखडा व त्यात कोणकोणत्या झाडांची लागवड करण्यात येणार आहे व वृक्ष लागवड व वृक्ष संवर्धन करण्याचे काम कोणाला देणार आहेत या विषयीचा सर्व प्रारूप आराखडा कार्यकारी सारांश मध्ये समाविष्ट करून पुन्हा जनसुनावणी घेण्यात यावी.</p> <p>उ) केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे नियम स्पष्ट करावे.</p>	
	<p>९) कोणत्या २२६.४८ हेक्टर क्षेत्रात वृक्षारोपण करून हरीत क्षेत्र विकसित करणारे आहे याचे स्पष्टीकरण देऊन त्याचा प्रारूप आराखडा बनवून या कार्यकारी सारांश मध्ये समाविष्ट करावा. कोण-कोणत्या क्षेत्रात वृक्षारोपण करणार आहेत याची विस्तृत माहिती देण्यात यावी.</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, कार्यकारी सारांश मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे पहिल्या वर्षी ४९.७८ हे. क्षेत्रात, पाचव्या वर्षापर्यंत ५० हे., दहाव्या वर्षापर्यंत ८० हे. नंतर १०० हे., खाण बंद झाल्यावर २२६ हे. क्षेत्रात वृक्षारोपण करून हरीतपट्टा विकसित करण्याचे प्रस्तावित आहे. त्यात फळे, बांबू, टीकवुड, नीम इ. प्रजातींचा समावेश करून वृक्षारोपणाचा प्रस्ताव आहे.</p>
	<p>१०) जमीन आणि जमीन पुनर्प्राप्तीवर परिणाम:-</p> <p>अ) अधिकाधिक उत्खनित क्षेत्राची जेथे शक्य आहे तेथे बॅकफिलींग (अधिभार भराई) केली जाईल. आतापर्यंत वेकोलि प्रशासनाने बॅकफिलींग कुठे केली आहे याचे स्पष्टीकरण द्यावे. कोळसा उत्खनन झाल्यानंतर पुनरुत्थान प्रक्रियामध्ये जमिनीची यथास्थितीनुरूप बनवून ती जमीन शेतकऱ्यांना परत देण्यात यावी.</p> <p>आ) बॅकफिलींग क्षेत्राला लेव्हल करणे व त्यावर वरची माती टाकणे- कळी माती</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालात नमूद केल्याप्रमाणे उत्खननादरम्यान निघणारे अधिभार हे कमीत कमी निघण्याचा खाणीचा उद्देश्य असतो. या प्रकल्पामध्ये २८१ दशलक्ष घनमीटर अधिभार काढायचा आहे. त्यापैकी २२० हे. अधिभार अंतर्गत डंपिंग मध्ये व उरलेल्या अधिभाराचा बाह्य डंपिंगमध्ये समावेश आहे.</p> <p>माथोली गावाच्या बाजूने असलेल्या अधिभार ढिगाऱ्याजवळ गारलँड ड्रेन तयार करण्यात आले आहेत. जेथे पाणी जमा होऊन नूकसान</p>

<p>टाकण्यासाठी वेगळी व्यवस्था वेकोली प्रशासनाने केली असेल त्या जागेचा आराखडा व किती क्षेत्र कृषी योग्य काळ्या मातीच्या साठवणूकीसाठी आरक्षित करून ठेवली आहे, याची माहिती देण्यात यावी.</p>	<p>होत होते तेथे गारलँड ड्रेन तयार करण्यात आल्यामुळे नूकसान झाले नाही. कोलगांव येथील शेतीचे निरीक्षण करून आश्वासन दिले आहे की, त्या नाल्याचे खोलीकरण, रूंदीकरण करण्यात येईल ज्यामुळे पावसाळ्यात पाणी जमा होऊन शेतीचे नूकसान होणार नाही.</p>
<p>इ) नैसर्गिक जलप्रवाहात गाळ पकड नाल्या (गारलँड ड्रेन) बनविल्या जातील- गाळ पकड नाल्या (गारलँड ड्रेन) बनविण्यासाठीचा प्रारूप आराखडा या कार्यकारी सारांश मध्ये समाविष्ट करावा. गारलँड ड्रेनबाबत कार्यकारी सारांश मध्ये नमूद केले आहे की गाळपकड नाला बनविण्यासाठीचा प्रारूप आराखडा समाविष्ट करावा किंवा सन २०१० च्या अहवालात नमूद आहे की पावसाच्या पाण्याचा साठवणूकीचा प्रकल्प राबविण्यात आला आहे. साखरा गावात तळे तयार केले आहे. कारण प्रकल्प अहवालात नविन गोष्टी समावेश करण्यात येतात किंवा जुन्या गोष्टी परत नव्याने समाविष्ट करतात परंतु प्रत्यक्षात त्याची अंमलबजावणी होत नाही. तरी आपणांस विनंती आहे की सर्व गोष्टींची अंमलबजावणी करावी जेणेकरून जनसुनावणीचे काही सार्थक होईल.</p>	<p>पावसाचे पाणी साठवणूकीचा प्रकल्प राबविण्यात आला आहे. साखरा गावाजवळ रस्त्यालगतच पाणी साठविण्याची व्यवस्था वेकोली करणार आहे. या प्रकल्पातील सुरक्षित जागा निश्चित करून तेथे पाणी साठवणूक करण्याचेदेखील प्रस्तावित आहे व तळ्याच्या काठावर काही प्रमाणात वृक्ष लागवड करण्यात येईल.</p>
<p>ई) सुधारित जमीनीला कृषी योग्य बनविण्यासाठी विविध प्रकारची वनस्पती, गवताची लागवड जमीनीवर केली जाईल यासंदर्भात प्रकल्प प्रवर्तकांनी काय तरतूद केली आहे हे स्पष्ट करावे.</p>	
<p>उ) बाह्य अधिभार डंपचे जैविक व प्रावैधिक पुनरुज्जीवन करण्याकरिता त्यावर २००० ते २५०० झाडे प्रति हेक्टर वृक्षारोपण करण्यात येईल — २००० ते २५०० कोणत्या प्रकारचे झाडे लावण्याची तरतूद केली आहे, त्याला अंदाजे किती खर्च</p>	

	<p>येणार आहे, याचा प्रारूप आराखडा बनविण्यात यावा. वृक्षारोपण करण्याचे काम हे प्रकल्पग्रस्त गावातील मजुरांना देण्यात यावे.</p> <p>ऊ) अद्यावत वृक्षारोपण याकडे दि. ०१/०७/२०१७ रोजी क्षेत्रीय प्रबंधनाकडून प्राप्त माहितीनुसार आतापर्यंत म्हणजेच २०१७ पर्यंत करण्यात आलेल्या वृक्षारोपण, वृक्ष संवर्धन करण्यात आलेल्या झाडांची माहिती सर्वेक्षण करून देण्यात यावी व या कार्यकारी सारांश मध्ये ती माहिती समाविष्ट करावी.</p>	
	<p>११) विस्थापन व पुनर्वसन:</p> <p>मुंगोली गाव हे विहीरीसारखे व सभोवताल अधिभार ढिगारे व खुली खाण यांनी वेडलेले आहे. धुळ, ब्लास्टिंगचे हादरे, २४ तास कोळसा वाहतूक करणाऱ्या ट्रकचा आवाज यामुळे मुंगोली गावातील ग्रामस्थांना विविध समस्यांचा सामना करावा लागत आहे त्यामुळे</p> <p>i) मुंगोली गावाचे पुनर्वसन करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम उपविभाग, वणी यांच्याकडून सन २०१७ पासून प्रलंबित असलेले बांधकामाचे मुल्यांकन त्वरीत वेकोलि प्रशासनाकडे सादर करावे.</p> <p>ii) मुंगोली गावाच्या पुनर्वसनाला गती देण्यात यावी.</p> <p>iii) मुंगोली गावाचे पुनर्वसन झाल्याशिवाय प्रकल्प सुरू करण्यात येऊ नये.</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, पुनर्वसनाबाबत जे धोरण ठरले आहे त्याबाबत पाठपुरावा करून सदर समस्या लवकर सोडविण्यात येईल.</p>
	<p>१२) प्रगतीशील खाण बंद योजना:</p> <p>मुंगोली-निर्गुडा विस्तार खुली खाण प्रकल्पाकरिता प्रगतीशील खाण बंद योजनेत ₹६०.०२८८ कोटींची तरतूद केली आहे. त्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यात यावी.</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, खाण बंद योजनेत जी रक्कम जमा होत आहे त्यात फक्त खाणीने केलेल्या कामाबाबतचा परतावा खाणीला मिळणार आहे आणि जी कामे प्रलंबित आहेत त्याबाबत कसल्याही प्रकारचा परतावा खाणीला मिळत नाही व ती रक्कम राज्य शासनाकडे जमा राहते व खाण बंद झाल्याच्या तीन वर्षांच्या आत खाण पुनरुत्थान होणे अपेक्षित आहे.</p>
	<p>१३) पर्यावरणवर होणारा खर्च अनुमान:</p>	<p>CSR निधी हा सर्वात आधी प्रकल्पग्रस्त</p>

<p>नियमित सामाजिक दायित्व नितीनुसार गत ३ वर्षांच्या अस्सल फायद्याच्या २ टक्के रक्कम किंवा कंपनीच्या उत्पादनावर रू. २/टन यातील ते जास्त असेल इतका पैसा प्रकल्पाच्या जवळच्या क्षेत्राचा सामाजिक व आर्थिक उत्थानाकरिता वापरल्या जाईल. प्रकल्पग्रस्त गावांचा सर्व्हे करून त्या गावात पाणी, आरोग्य, शिक्षण, इतर सोयी सुविधा या बाबत सर्व्हेक्षण करून प्रत्येक वर्षी कोणत्या गावात किती रूपये खर्च करणार आहेत याचा प्रारूप आराखडा बनवून त्याची कार्यकारी सारांश मध्ये नोंद करण्यात यावी. माझ्या असे निदर्शास आले आहे की, CSR निधी कसा व कोठे खर्च करण्यात याव याबाबत एक समिती असते. याबाबत वेकोलि प्रशासनाला विनंती आहे की त्यांनी प्रकल्पग्रस्त गावांचे सर्व्हेक्षण करावे व तो सर्व्हेक्षण अहवाल त्या तज्ञ समितीपुढे सादर करावा. वेकोलि प्रशासन नेहमी १० कामांची यादी मागवितं व त्यातील दोनच कामे होतात. माझी अशी विनंती आहे की प्रकल्पग्रस्त गावांना महत्त्वाच्या अशा पाण्याची सेवा, आरोग्य सेवा व स्वच्छता या सुविधा प्रायोगिक तत्त्वावर पुरविण्यात याव्या जेणेकरून भविष्यात आज जी परिस्थिती निर्माण झाली आहे ती परत उद्भवणार नाही.</p>	<p>गावांसाठीच वापरण्यात येईल.</p>
<p>१४) परियोजना अधिकारी दिल्या गेलेले संवर्धन उपायाचे पालन करतील की नाही हे स्पष्ट करावे.</p>	
<p>१५) प्रकल्प चालू केल्यानंतर केल्या जाणाऱ्या पर्यावरण व्यवस्थापनाची माहिती देण्यात यावी. भविष्यात मुंगोली-निर्गुडा डीप एक्स्टेंशन प्रकल्प सुरू करणार आहेत आणि बॅक फिलींगबाबत जे प्रस्तावित संयंत्रणा आहे ती येथे लागू करणार आहात. त्याच्यात जी काळी माती आहे तीची कुठे विल्हेवाट करणार आहात याच्या नियोजनाबाबत माहिती देण्यात यावी. काळ्या मातीच्या साठवणूकीसाठी जागा आरक्षित केली आहे काय? जर येथील नागरीक १०-१५ वर्षांनंतर परत</p>	<p>प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, पर्यावरण व्यवस्थापनामध्ये पाणी फवारणी, रस्त्यांचे डांबरीकरण, हवा गुणवत्ता तपासणी, पाणी गुणवत्ता तपासणी करण्यात येईल.</p> <p>कोलगांव येथील १२६ हे. जमीन ही फक्त काळ्या मातीसाठी आरक्षित करण्यात आली आहे. सदर मातीचा वापर करून खाण पुनरुत्थान करण्याचे प्रस्तावित आहे.</p>

	आले तर त्यांना काळी माती तरी दिसणार काय याबाबत माहिती द्यावी.	
१६)	या लोकशाही शासन व्यवस्थेत लोकांना (सामान्य नागरीकांना) किंमत आहे की राष्ट्रीय खनिज संपत्तीला हे या जनसुनावणीमध्ये स्पष्ट करावे.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, मानवी जीवन, वन्य प्राणी व वने हे तीनही घटक एकमेकांवर आधारित आहेत. वन्य प्राण्यांचे व वनांचे संगोपन करण्यात येईल. त्याकरिता खाण परिसराच्या सभोवताल कुंपन करण्याचे प्रस्तावित आहे.
१७)	प्रकल्प अहवाल बनविण्यात येतो, त्या प्रकल्प अहवालात नमूद बाबींची पूर्तता करण्यात येते का हे जनसुनावणीसाठी उपस्थित असलेल्या अधिकाऱ्यांनी स्पष्ट करावे.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, अहवालातील सर्व मुद्द्यांची पूर्तता करण्यात येईल.
१८)	वैद्यकीय सेवा- समाजाच्या आरोग्यची घसरण ही प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरीत्या प्रकल्पाच्या हवा प्रदुषणामुळे होत असल्याकारणाने प्रकल्पग्रस्त ग्रामस्थांना मोफत तपासणी व उपचार वेकोलिने हेल्थ कार्डची सोय करून वेकोलिच्या राजीव रतन हॉस्पिटल मध्ये मोफत उपचार होण्याची तरतूद करावी.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, पर्याप्त वैद्यकीय सेवा पुरविण्यासाठी डॉक्टरांची भरती प्रक्रिया घेण्यात येत आहे. डॉक्टरांना कामावर रुजू करण्यात येत आहे व ती प्रक्रिया सातत्याने सुरू राहणार आहे.
१९)	हवा प्रदूषण रोखण्याकरिता प्रदूषणरहित उपकरणांवर भर देण्यात यावा.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, वायुप्रदूषण रोखण्याकरिता प्रदूषणरहित उपकरणांवर भर देण्यात येत आहे व त्या प्रकारची उपकरणे वेकोली खरेदी करून त्यांचा वापर करण्यात येत आहे.
२०)	वेकोलीमध्ये शेती न गेलेल्या शेतकऱ्यांच्या शेतपिकांचे नुकसान न होण्यासाठी तरतूद करण्यात यावी.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, तळभगातील शेतीचे नुकसान न होण्याकरिता वेकोलि शेतकऱ्यांसोबत चर्चा करून त्यांना आवश्यक असलेली उपाययोजना त्याच्या सल्ल्यानुसार करण्यात येतील.
२१)	वेकोलिने स्वतः केंद्रीय पाणी फिल्टर संयंत्रणा उभारून प्रकल्पग्रस्त गावात पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था करावी तरच याप्रकल्पाला सहमती आहे.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, केंद्रीय पाणी फिल्टर संयंत्रणा काही कंपन्यांमध्ये कार्यान्वित करण्यात आले आहेत. वेकोलिचा देखील याबाबत सकारात्मक दृष्टीकोण आहे व याबाबत बैठक आयोजित करून स्थळ निश्चित करून CSR निधीद्वारे ते कार्यान्वित करणार आहे.
२२)	नदीकडील डंपिंग क्षेत्रावरील Erosion रोखण्याकरिता Stone Walling/Stone	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, नदीकडील डंपिंग क्षेत्रावरील मातीची धूप रोखण्याकरिता

Pitching करण्यात यावी.	Stone Walling/Stone Pitching वेकोलिद्वारे करण्यात येणार आहे.
२३) ११ नोव्हेंबर २०१७ रोजी मुंगोली गावात लागलेल्या बॅनरवर ३९० नौकऱ्या दिल्याबद्दल आभार, असे वर्णन केले आहे. त्यामुळे वेकोलि प्रशासनाने नौकऱ्या ३९० लोकांना कुठे दिल्या हे स्पष्ट करावे. नौकरीबाबत प्रस्ताव मंजूर करण्याचे अधिकार महानिदेशक यांना असतात. परंतु आज ते अधिकारी येथे उपस्थित नाहीत. त्यामुळे आपण प्रश्नांची ईतिवृत्तामध्ये नोंद करावी व २०१७ मध्ये नेमक्या नौकऱ्या कुठे दिल्या आहेत ते स्पष्ट करावे कारण लोकप्रतिनिधी बॅनर्स लावून जनतेची दिशाभूल करीत आहेत.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, वेकोलि दोन टप्प्यांमध्ये जमीन अधिग्रहण करणार आहे. पहिल्या टप्प्यात ३१८ हेक्टर व दुसऱ्या टप्प्यात १२६ हेक्टर जमीन अधिग्रहण करण्यात येईल. त्या ३१८ हेक्टर क्षेत्रातील प्रकल्पग्रस्तांकरिता ३०४ नौकऱ्या प्रस्तावित आहे. त्यात नौकरी किंवा मोबदला असे पर्याय ठेवण्यात आलेले आहेत. ज्यांना नौकरी हवी आहे त्यांना नौकरी देण्यात येईल व त्यांना नौकरी नको आहे त्यांना एकमुस्त रक्कम देण्यात येईल. वेकोलिने २०१७ पासून आजपावेतो एकही नौकरी दिलेली नाही नौकरीबाबत प्रशासकीय मंजूरी प्राप्त झाली आहे. वेकोलिच्या नियमानुसार या नौकऱ्या देण्यात येणार आहेत.
२४) वणी क्षेत्रात मोबदला व नौकरी मंजूर केली त्याबद्दल आभार असे बॅनर दि. ११/०२/२०१९ ला मुंगोली येथे लावण्यात आले. वणी क्षेत्रात कुठे नौकरी देणार आहेत याची माहिती द्यावी व विकल्प फॉर्मवर भूमिगत खाणीचा विकल्प हटविण्यात यावा.	बॅनर हे वेकोलि प्रशासनाने उभारलेले नाही.
२५) मुंगोली-निर्गुडा डीप विस्तारीकरण प्रकल्पामध्ये संपादित करण्यात येणाऱ्या शेतजमिनीवर वेकोली प्रशासनाकडून रोजगार कधी पर्यंत देण्यात येणार आहे. रोजगार व पुनर्वसन या दोन गोष्टी केल्यावरच प्रकल्प सुरू करावा.	
२६) जाहीर लोकसुनावणीमध्ये उपस्थित झालेले मुद्दे व त्याबाबत प्रकल्प प्रवर्तकांनी दिलेली उत्तरे यांचा जनसुनावणीच्या ईतिवृत्तांत (समावेश) नोंद केल्यानंतर त्या ईतिवृत्तांतावर जनसुनावणीसाठी उपस्थित असलेले संबंधित अधिकारी काय कार्यवाही करणार हे जनसुनावणीमध्ये स्पष्ट करावे.	

३) श्री. जयसिंह गाहोकार, रा. जुगाद, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	विनंती
१	जेव्हा या भागात पहिला खाण सुरू झाली त्याचे आम्ही साक्षीदार आहोत. त्या वेळेचे मुख्य व्यवस्थापकीय संचालक श्री. के.सी.व्ही. यांनी वचन दिले होते की, खाणीतील कोळशाचा साठा संपल्यावर ती खाण जमीनीचे पुनरुत्थान करून नागरीकांना त्यांच्या जमीनी परत करण्यात येतील. परंतु दुर्दैवाने आमच्या शेजारच्या नकोडा गावातील खाणीचे पुनरुत्थान करून त्या जमीनी गावकऱ्यांना परत केलेल्या नाहीत व त्या ठिकाणी काही अनोळखी व्यक्ति शेती करतात. त्यामुळे तेथे वन्यप्राण्यांचा त्रास निर्माण झाला आहे. नागरीकांना शेती करणे कठीण झाले आहे. धुळीच्या प्रादुर्भावामुळे रोपट्यांची वाढ होत नाही परिणामी उत्पन्नात घट होते. आधी ज्या जमीनीचे उत्पन्न १५ ते २० क्विंटल होते आता त्याच जमीनीचे उत्पन्न ३ ते ५ क्विंटल वर आलेले आहे याचे सर्वात मोठे कारण हवा प्रदूषण आहे. वरील सर्व बाबींकडे वेकोली, वन विभाग व शासन यांचे दुर्लक्ष आहे व त्याची जबाबदारी घेण्यास टाळाटाळ होत आहे. परिणामी मुंगोली गावाचे रहिवासी पीडीत आहेत व शेतीचे नुकसान होत आहे. शेवटी आमचे इतकेच म्हणणे आहे की आमच्या सर्व जमीनी वेकोलीने घ्यावेत व त्या ठिकाणी सरकारी किंवा खाजगी प्रकल्प येऊ देत अथवा नको येऊ देत. आम्हाला होणाऱ्या त्रासापासून सुटका द्यावी ही विनंती.

४) श्री. संजय निखाडे, पंचायत समिती सदस्य, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	सूचना
१	याआधी येथे २-३ खाणी आल्या व प्रत्येक वेळेस जनसुनावणी आयोजित करण्यात येते. माझी येथे उपस्थित अधिकाऱ्यांना विनंती आहे की त्यांनी किमान १० दिवस या क्षेत्राची पाहणी करावी जेणेकरून या क्षेत्रातील प्रदूषणाची खरी परिस्थिती काय आहे याची कल्पना येईल कारण येथील ९० टक्के लोकसंख्या ही पायदळ किंवा मोटरसायकलने फिरणारी आहे व त्यांना प्रदूषणाचा त्रास सहन करावा लागत आहे. माझे या प्रकल्पास समर्थन आहे परंतु या जनसुनावणीस विरोध आहे. आधी मुंगोली गावाचे पुनर्वसन करण्यात यावे व नंतरच प्रकल्प सुरू करण्यात यावा. वेकोली या प्रकल्पातील शेतकऱ्यांना जी नौकरी देणार आहे ती पैनांगा, मुंगोली किंवा नविन प्रकल्पातच देण्यात यावी. तसेच उत्खननादरम्यान होणारी वाहतूक व अधिभार ढिगारे उचलण्याचे काम स्थानिकांना किंवा खाणीच्या २० कि.मी परिघातील लोकांनाच देण्यात यावे, परप्रांतीयांना देण्यात येऊ नये. वेकोलिनने या क्षेत्रात असलेल्या सुबाभूळ वनस्पती संपूर्णपणे नष्ट करून त्याठिकाणी फळांच्या रोपट्यांची लागवड करावी. कारण या ठिकाणी सुबाभूळच्या जंगलात रानडुकरे, रोई व वाघाचे वास्तव्य असून त्यामुळे येथील शेतकऱ्यांना प्राण्यांपासून धोका निर्माण होत आहे. CSR निधीचा वापर शौचालय बांधण्यासाठी करण्यात आला असे सांगणाऱ्या अधिकाऱ्याचे नांव सांगण्यात यावे. CSR निधी हा गावकऱ्यांच्या हक्काचा निधी आहे व तो गावकऱ्यांना मिळालाच पाहिजे. ९० टक्के लोकांना रोजगार न मिळाल्यास हा प्रकल्प आम्ही सुरू होऊ देणार नाही.

५) श्री संतोष टोंगे, रा. टाकळी, ता. वणी, जि. यवतमाळ-

अ. क्र.	सूचना
१	जमीनीवर प्रकल्पग्रस्तांचा मालकी हक्क कायमस्वरूपी असावा व ती जमीन खाण पुनरुत्थान केल्यानंतर प्रकल्पग्रस्तांना परत करण्यात यावी. जेणेकरून पुढील ५० वर्षांनंतर देखील त्या जमीनीचा वापर शेतीसाठी करता येऊ शकेल व त्या जमीनीवर तयार झालेली जंगले नष्ट होतील. त्याचप्रमाणे वेकोलिने पुढील ५० वर्षांचा या दृष्टीकोणातून आराखडा तयार करावा. याबाबत सर्वेक्षण करून त्याची ध्वनिचित्रफित तयार करण्यात यावी जेणेकरून खाण बंद झाल्यानंतर त्या जमीनी परत करणे साईचे होईल व संपूर्ण शेतकऱ्यांचे समाधान होईल.

६) श्री सुनंदन रेड्डी, पर्यावरणवादी, हैद्राबाद:-

अ. क्र.	सूचना
१	प्रकल्पास पाठिंबा असल्याचे सांगितले.

७) सौ. नभा नरेंद्र नांदे, सरपंच, ग्रामपंचायत साखरा:

अ. क्र.	सूचना
१	साखरा गावालागत असलेल्या कोळसा हाताळणी केंद्रामुळे मोठ्या प्रमाणात वायु प्रदूषण होते व त्याचा नाहक त्रास साखरा गावाच्या रहिवाशांना होत आहे. साखरा गावातील नागरीकांना प्रदूषणामुळे खोकल्याचा आजार होत आहे व त्यात प्रचंड प्रमाणात वाढ झाली आहे. हृदयविकाराच्या झटक्याचे प्रमाण देखील वाढले आहेत. वेकोलि प्रशासनाने धुळीचे प्रदूषण रोखण्यासाठी कोणती उपाययोजना केली आहे त्याची माहिती देण्यात यावी. तसेच साखरा गावात वेकोलिचे पाणी शुद्धीकरण प्रकल्प उभारला आहे. वेकोलीने खाणीतून निघणाऱ्या पाण्याचा मार्ग साखरा गावातील शेतातून काढला आहे व त्यामुळे उर्वरित शेतजमीनीस या पाण्याचा फटका भविष्यात बसणार आहे. साखरा गावातील ७५ टक्के शेती वेकोलिने संपादित केले आहे व उर्वरित २५ टक्के शेतजमीन संपादित करावयाची बाकी आहे व ती संपादित करण्यात यावी. तसेच गावातील रुग्णांच्या उपचाराची तरतूद वेकोलिने मे. राजीव रतन हॉस्पिटल, घुग्घूस येथे करावी. जी शेती अधिग्रहीत करण्यात आली आहे त्या जमीन धारकांना स्थानिक ठिकाणीच नौकरी देण्यात यावी व ही कामे झाल्यानंतरच हा प्रकल्प सुरू करण्यात यावा. साखरा-माथोली रस्त्यावर दोन मद्यप्राशन केंद्रे आहेत. तेथे क्षमतेपेक्षा जास्त प्रमाणात मद्य विक्री करण्यात येते याची नोंद घेण्यात यावी. प्रकल्पग्रस्त शेतकऱ्यांना होणाऱ्या धूळीचा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी रस्त्याच्या दोन्ही बाजूस झाडे लावण्यात यावी व या रोपांना भरपूर प्रमाणात पाणी फवारण्यात यावे. जनसुनावणी असल्याने सद्यस्थितीत धुळीचा प्रभाव कमी करण्यासाठी पाणी फवारणी करण्यात आली आहे. वेकोलिच्या भोंगळ कारभारामुळे अधिभार ढिगाऱ्यांवर काटेरी बाभूळाचे झुडूपे तयार झाली आहेत. त्यामुळे शेतकऱ्यांना वन्यप्राण्यांचा त्रास सहन करावा लागतो आहे. पर्यावरणाच्या दृष्टीकोणातून अधिभार टाकताना नदीच्या प्रवाहास बाधा निर्माण होणार नाही व त्यामुळे पूरपरिस्थिती निर्माण होणार नाही याची काळजी वेकोलिने घ्यावी. खाण सुरू होऊन २०-

	२५ वर्षे उलटली परंतु वेकोलिने कोणतीही सुविधा उपलब्ध करून दिली नाही. मा. जिल्हाधिकाऱ्यांना विनंती आहे की या सर्व बाबींचा समावेश जनसुनावणीच्या ईतिवृत्तात करण्यात यावा.
--	---

८) सौ. हेमलता बालाजी उपासणे, ग्रामपंचायत सदस्य:-

अ. क्र.	सूचना
१	आज येथे प्रकल्प क्षेत्रातील गावकरी, सरपंच व इतर सर्व जनसुनावणीकरिता व त्यांच्या प्रश्नांच्या निराकरणाकरिता जमलेले आहेत. वेकोलि प्रशासनाने प्रश्न ऐकून त्यावर अंमलबजावणी करावी. वेकोलिने या वर्षी गावकऱ्यांची वाट न पाहता आरोग्य शिबीर घेतले आहे. जनसुनावणीच्या काळात वेकोलि प्रशासनाने पथदिवे लावून दिले व सर्वच गावात आरोग्य शिबीरांचे आयोजन केले. याबाबत वेकोलि प्रशासनाचे अभिनंदन. साखरा, पैनगंगा व कोलगांव या तीन ठिकाणची कोळसा वाहतूकीमुळे रस्त्यांची दुर्दशा झालेली आहे. कोळसा वाहतूक व दुचाकी वाहतूकीसाठी दोन वेगळे रस्ते उपलब्ध करून देण्यात यावे. साखरा गावातील पाणी फिल्टर सयंत्रणेकरिता वीज उपलब्ध करून देण्यात यावी व त्याच्या देखरेखीची जबाबदारी देखील वेकोलि प्रशासनाने घ्यावी. ज्या शेतकऱ्यांची जमीन वेकोलिने अधिग्रहीत केल्या आहेत त्यांना कधीपर्यंत नौकरी देण्यात येणार आहे व त्यांना स्थानिक खाणीमध्ये नौकरी देणार आहे किंवा कसे याबाबत देखील वेकोलि ने माहिती द्यावी व त्या नौकऱ्या त्यांच्या शैक्षणिक अर्हतेनुसारच देण्यात याव्या. CSR निधी कोठे व किती खर्च होतो याबाबतची माहिती गावकऱ्यांना मिळाली पाहिजे.

९) श्री राकेश पिंपळशेंडे, मुंगोली :-

अ. क्र.	सूचना
१	वेकोलिने १५ लोकांच्या वाटणीपत्रामध्ये तफावत दर्शवून त्यांचे करार थांबविलेले आहेत. याबाबत वेकोलिकडे वारंवार विचारणा केली. तसेच याबाबत उप-विभागीय अधिकाऱ्यांकडे तक्रार देखील केली होती. उप-विभागीय अधिकाऱ्यांनी उत्तर दिले की, अधिकारी अभिलेख गांव नमूना ७/१२ हा त्यांच्या मालकी हक्काचा दस्तावेज असतो. त्यामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे त्या शेतजमीनीची वैयक्तिक मालकी ही त्या खातेदाराची असते. या पद्धतीचे उत्तर देऊन देखील वेकोलिने या १५ लोकांचे करार थांबविले आहेत. वारंवार विचारणा करून देखील नहेमी ८ दिवस, १५ दिवसांनी या असे उत्तर मिळते व आजपर्यंत या विषयावर कसल्याही प्रकारचा तोडगा निघालेला नाही. जनसुनावणी समितीला विनंती आहे की, याबाबत तोडगा काढण्यात यावा जेणेकरून बेरोजगारांना रोजगार प्राप्त होईल.

१०) श्री.उपरे, सरपंच, ग्रामपंचायत कोलगांव :-

अ.क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न
१	कोलगांव या गावाचे सन १९९८-९९ मध्ये पुनर्वसन करण्यात आले परंतु पुनर्वसनाच्या वेळेस दिलेल्या वचनांची पूर्तता आजपावेतो झालेली नाही. वेकोलिनने रस्ते, नाल्या, मंदीर इ. प्रकारची सामाजिक कार्ये केलेली नाहीत. पैनगंगा नदीच्या पूरामध्ये गेलेल्या शेतीची तलाठी व वेकोलि प्रशासनाने पाहणी केली होती व त्या वेळेस नूकसान भरपाई देण्याबाबत आश्वासन दिले होते परंतु आजपावेतो याबाबत कसल्याही प्रकारची कार्यवाही झालेली नाही. कोलगांव येथे स्मशानभूमीचा प्रस्ताव देखील देण्यात आला आहे परंतु ते देखील पूर्विण्यात आले नाही.

११) सौ. ज्योती रविंद्र काकडे, रा. टाकळी, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ.क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न
१	टाकळी येथील नाल्याला लागून असलेल्या शेतीचे सन २०१४ पासून नूकसान होत आहे व त्याची भरपाई आजपर्यंत मिळाली नाही. वेकोलि प्रशासनाच्या अधिकाऱ्यांसमवेत संपूर्ण शेतीचे सर्वेक्षण करण्यात आले व त्यांनी नूकसान भरपाई देण्याबाबत आश्वासन दिले होते. परंतु आजपर्यंत नूकसान भरपाई मिळालेली नाही. दोन माणसांच्या सहाय्याने नाला तयार करण्याचे प्रस्तावित होते परंतु नाला तयार झाल्यावर शेतावर जाण्याचा मार्गच बंद झालेला आहे. त्यामुळे शेती कशी करायची याबाबत प्रश्न निर्माण होत आहे. सन २०१० पासून शेतांचे सर्वेक्षण करण्यात आले असून त्याबाबत कोणतीही कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

१२) श्री.प्रकाश मारूती बल्की, सरपंच :-

अ.क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न	चर्चेला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	वेकोलिनने या प्रकल्पाकरिता शिवणी गावालगतची जीमन अधिग्रहीत केली आहे आणि शिवणी गांव हे पूरग्रस्त गांव आहे. मागील वर्षी पूरामुळे संपूर्ण गावाचा संपर्क तुटला होता. वेकोलिनने या प्रकल्पाकरिता तयार केलेल्या अहवालात शिवणी गावाचा समावेश केला आहे किंवा कसे याबाबत माहिती द्यावी. मातीचे ढिगारे गावालगत असल्याचे गावाला पूराचा तडाखा बसू शकतो. गावाचे पुनर्वसनाबाबत काय तरतूद केली आहे याबाबत माहिती द्यावी. प्रकल्प अहवालानुसार शिवणी गावापासून १०० ते १५० मीटर अंतरावर अधिभार डंप होणार आहे. यापूर्वी शिवणी गावापासून १ ते १.५ किमी अंतरावर अधिभार डंप केले आहे. त्यामुळे गावात पूराचे	प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की, नदी काठावरील अधिभार हे नदीपासून व गावापासून सुरक्षित अंतरावर डंप करण्यात येईल. वेकोलिकडे रुग्णवाहिकेची सुविधा उपलब्ध आहे व ही सुविधा गावकऱ्यांसाठी विचार विनिमय करून उपलब्ध करण्यात येईल व वैद्यकीय शिबीरांचे आयोजन करण्यात येईल. रोजगाराबाबत असलेल्या त्रुटी दूर करून याचे निराकरण करण्यात येईल. साखरा गावाच्या बस स्थानक परिसरात पथदिव्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. वेकोलि प्रशासन आपल्या स्तरावर सर्व समस्यांचे निराकरण करण्याचे प्रयत्न करीत आहे. शिवणी गावाचे या प्रकल्पात पुनर्वसन नाही. शिवणी गावाला पूराचा धोका निर्माण होऊ नये यासाठी उपाय

<p>पाणी शिरते. पांदन रस्त्यावर अधिभाराचे व्यवस्थापन करावे. अधिभार ढिगाऱ्यांसाठी ज्या निविदा प्रदान केल्या जातात त्या कंपन्यांमध्ये स्थानिकांना प्राधान्य देण्यात येत नाही व त्यामुळे गावात बेरोजगारीचे प्रमाण वाढत आहे. त्यामुळे वेकोलि ने निविदा मध्ये प्रकल्पग्रस्त गावातील ८० टक्के लोकांना रोजगाराची संधी मिळावी अशी अट टाकावी. शिवणी गावाला जो रस्ता जात आहे त्याची पर्यायी व्यवस्था केल्याशिवाय तो रस्ता तोडण्यात येऊ नये अशी विनंती आहे. वेकोलिने आजुबाजूच्या १० ते २० किमी अंतरावर असलेल्या गावांमध्ये फिरत्या दवाखान्याची सुविधा पुरवावी. वर्तमान परिस्थितीत सुरक्षित अंतरावर अधिभार डंप करण्यात येत आहे. आता जी सुरक्षा भिंत आहे यापुढे ती भिंत वाढविण्यात येणार किंवा नाही?</p>	<p>योजना करण्यात येईल. शिवणी गावापासून सिंदोला गावापर्यंत कोळशाचा साठा आहे व तो आरक्षित करण्यात आला आहे. तेथे अधिभार डंप होणार नसून तेथे खाणकाम होणार आहे. खाणकामाकरिता ज्या अंतरापर्यंत सुरक्षा भिंत आवश्यक आहे त्या अंतरापर्यंतच सुरक्षा भिंत वाढविण्यात येणार आहे. याबाबत जल संपदा विभागाच्या सहाय्याने कार्यवाही करण्यात येईल.</p>
--	--

१३) श्री. पांडुरंग नामदास नांदे, रा. साखरा, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न
१	<p>जेव्हा वेकोलिचा नविन प्रकल्प येतो तेव्हा जनसुनावणी घेण्यात येते व ती नाममात्र असते. मी पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालाचे अवलोकन केले आहे व त्यात कसलीही तफावत दिसत नाही. लाखो वर्षांपूर्वी वनस्पती जमीनीखाली दबल्यानंतर कोळसा तयार झाला व लाखो वर्षांनंतर त्या कोळशाचे उत्खनन करण्यात येते. उत्खननादरम्यान काही प्रमाणात घातक वायु उत्सर्जित होत असतील जसे की, मिथेन, इथेन, सल्फर डायऑक्साईड, कार्बन डायऑक्साईड इ. दोन वर्षांपूर्वी साखरा गावातील शेतपिके जळाली होती. कृषी तज्ञांना याबाबत विचारले असता त्यांनी वेकोलिमुळे शेतपिके जळाली असल्याचे कारण सांगितले. त्याचवेळेस पैनगंगा पूलाजवळ देखील अशीच घटना घडली होती. त्यावेळेस निरी, नागपूर या संस्थेस सर्वेक्षण करण्याबाबत सांगितले होते व याबाबतचा अहवाल सादर करण्यात येईल असे सांगण्यात आले होते. परंतु आजपर्यंत तो अहवाल सादर करण्यात आला नाही. वेकोलि प्रशासन व शासनाने देखील याबात चौकशी केली नाही व शेतकऱ्यांना कसल्याही प्रकारचा मोबदला मान्य केला नाही. या घटनेमुळे शेतकऱ्यांच्या शेतपिकांचे मोठ्या प्रमाणत नुकसान झाले. हे क्षेत्र वर्धा, पैनगंगा व निर्गुडा नदीच्या खोऱ्यात वसलेला आहे. नदीलगत डंपिंग करण्यासाठीचे सुरक्षित क्षेत्र हे किती अंतरावर असते असा माझा जनसुनावणी समिती व म.प्र.नि. मंडळाला प्रश्न आहे. नदीच्या प्रवाहास अडथळा निर्माण होणार नाही त्यासाठी सुरक्षित अंतर किती असते. सन २०१४ मध्ये झालेल्या पैनगंगा खुली खाणीच्या जनसुनावणीमध्ये देखील हाच विषय मांडण्यात आला होता व त्याबाबत जबाबदार कोण याची माहिती देण्यात यावी. विरूर- गाडेगांव परिसरात करण्यात आलेले डंपिंग हे नदीत मिसळत होते. ज्यामुळे नदी प्रवाह बाधित होऊन पुर परिस्थिती निर्माण होण्याचा धोका आहे. यामुळे ज्यांची जमीन प्रकल्पात नाही त्यांना देखील पूराचा फटका बसण्याची शक्यता आहे.</p>

	वेकोलिच्या अहवालात सर्व नियंत्रणात असल्याचे दिसते परंतु सत्य परिस्थिती वेगळीच आहे. याबाबत सन २०१५ मध्ये आम्हाला अनुभव आला आहे व आमहला कसलीही नूकसान भरपाई मिळाली नाही. या घातक वायुमुळे दमा, हृदयविकार यासारखे गंभीर आजार होतात. वेकोलि प्रशासनाला विनंती आहे की वेकोलि कर्मचाऱ्यांना देण्यात येणाऱ्या आरोग्य विषयक सुविधा इतर नागरीकांना देखील देण्यात याव्या. माझ्या गावात १९९४ पासून वेकोलिचे जमीन अधिग्रहण सुरू आहे व साखरा, मुंगोली या गावातील जमीन देखील अधिग्रहीत करण्यात आली आहे व पुढे देखील होत राहणार. उरलेली १५ टक्के जमीन अधिग्रहीत करण्यात यावी अशी वेकोलि प्रशासनाला विनंती आहे.
--	---

१४) श्री. अनिल तेलंग, कोळसा खाण प्रकल्प संघर्ष समिती:-

अ. क्र.	सूचना
१	येथे फक्त पर्यावरण जनसुनावणीचे आयोजन केले आहे जमीनीबाबत जे बोलले जात आहे ते खोट आहे असे माझे मत आहे वेकोलि जवळपास १३०० हे. जमीन अधिग्रहीत करणार आहे व ही जमीन संपादित करीत असताना प्रामुख्याने शिवणी गावातील सामान्य नागरीकांचे अस्तित्व राहणार नाही कारण खाणीचे अधिभार ढिगारे हे मुंगोली गावात आहे व सिंदोला गावाला यापूर्वी सहज जाता येत होतं त्याच सहजतेने आता जाता येत नाही. टाकळी गावाला दळणवळणासाठी रस्ता आजही उपलब्ध नाही व तिथला माणूस पावसाळ्यामध्ये कुठली आरोग्य सेवा उपलब्ध करवून घेऊ शकत नाही. वेकोलिने निर्माण केलेली ही परिस्थिती शिवणी गावाच्या वाट्याला येऊ नये म्हणून शिवणी गावाचा दळणवळणाच्या प्रश्नाबाबतचा प्रस्ताव या जनसुनावणीमध्ये स्पष्ट करावा व त्याच्या कालावधीबाबत देखील माहिती द्यावी. या परिसरातील कोळी समाज हा वर्धा व पैनगंगा या नद्यांवर अवलंबून आहे. वर्धा व पैनगंगा या दोन्ही नद्यांचा समावेश खाणीच्या ब्लास्टिंग झोन मध्ये आहे. ब्लास्टिंग व जल प्रदूषणामुळे नदीमध्ये असणाऱ्या मास्यांच्या प्रजातीवर परिणाम होऊन ते नष्ट होत आहेत व कोळी समाजापुढे रोजगारासंबंधीचा प्रश्न गंभीर होत आहे तरी याबाबत वेकोलिने कोणत्या प्रकारच्या उपाययोजना करणार आहेत याबाबत माहिती द्यावी.
२	कोळसा उत्खनन करत असताना निर्माण होणारे खाणपाणी व पावसाळ्यात निर्माण होणारे पावसाचे पाणी याचे नियोजन करण्यात यावे जेणेकरून या दोन्हीमुळे होणारे नूकसान टाळता येतील. अधिभार ढिगाऱ्यांमधून होणाऱ्या पाण्याचा निचरा हा उर्वरित शेतीभागात होत असून त्यामुळे शेतीचे मोठ्या प्रमाणात नूकसान होते. खाणपाणी व पावसाच्या पाण्याच्या प्रवाहाची दिशा बदलून शेत तळे निर्माण करण्यात यावी. त्यामुळे शेतकऱ्यांना त्याचा फायदा होईल व शेतीचे उत्पन्न वाढण्यास मदत होईल व शेत तळ्यासाठी देखील जमीन अधिग्रहीत करण्यात यावी.
३	या क्षेत्रात गुन्हेगारीचे प्रमाण देखील वाढलेले आहे. ज्यामुळे सामान्य नागरीकांना धोका निर्माण झालेला आहे. कोळसा वाहतूक करणाऱ्या कंत्राटदाराकडे जे मनुष्यबळ आहे त्यांचे चारित्र्य प्रमाणपत्राची पडताळणी करूनच त्यांना रोजगार देण्यात यावा व त्याबाबत संबंधित ग्रामपंचायतीला अवगत करण्यात यावे.
४	कोळसा उत्खनन करून कोळशाची वाहतूक ज्या रस्त्यांवर होते त्या रस्त्याची वजन झेलण्याची क्षमता किती आहे याबाबत म.प्र.नि. मंडळ व सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांनी माहिती द्यावी. परिवहन विभागाने सद्यस्थितीत २५ टनाची क्षमता असलेल्या वाहनांना परवानगी दिलेली आहे. तरी आपणांस विनंती आहे की २ ते ३ विभागाने वाहनांना परवानगी देताना रस्त्यांची वजन

	झेलण्याची क्षमता लक्षात घेऊन परवानगी द्यावी जेणेकरून अपघातांचे प्रमाण कमी होईल.
५	मुंगोली खाण १९९३ साली सुरू करत असताना जुन्या प्रकल्पामध्ये असणारे झाडे हटवून वृक्षारोपणाचा खर्च ₹५ कोटी होता. वेकोलिनने वृक्षारोपणाकरिता ₹५ कोटी खर्च केले आहेत. परंतु १९९३ पासून आजपर्यंत एकही वृक्षारोपण केलेले झाडे पहायला मिळत नाहीत. या प्रकल्पाकरिता वेकोलिनने फक्त १.६ हे. जमीन वृक्षारोपणासाठी आरक्षित केली आहे, ती अपूरी आहे. त्या जागेचा क्षेत्र वाढविण्यात यावा व मानवी आरोग्याला लाभदायक असलेल्या वृक्षांची लागवड या क्षेत्रात करावी.
६	जिल्हाधिकारी, उप-विभागीय अधिकारी, पोलिस प्रशासन व वेकोलि प्रशासन यांना मागणी आहे की, रूपेश ठाकरेंच्या निवेदनातील २५ वा व २६ वा मुद्दानुसार मा. गृहराज्य मंत्री यांच्यावर भारतीय दंड संहिता ४२० कलमांतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात यावा कारण जे बॅनर लावण्यात आले आहे ते सामान्य जनतेची फसवणूक करणारे आहे.
७	या क्षेत्राचे माजी खासदार श्री. हंसराज अहीर यांनी सन २०१५ मध्ये त्यांना अधिकार नसताना देखील मुंगोली गावाचे पुनर्वसन करण्याचे आश्वासन दिले होते. परंतु डिसेंबर-२०१५ पर्यंत देखील ते आश्वासन पूर्ण करण्यात आले नाही. यानंतर याबाबत आंदोलन करण्यात आली व त्यावेळेस देखील मुंगोली गावाचे पूर्णतः पुनर्वसन सन २०१८ पर्यंत करण्याचे लेखी आश्वासन दिले. मुंगोली गावाच्या पुनर्वसनाची तारीख नेमकी कोणती असणार याबाबत स्पष्टीकरण द्यावे. मुंगोली गांव हे कोर झोन मध्ये येणार आहे याबाबत वेकोलि प्रशासन व इतर विभागांना माहिती होते. तरी या गावाच्या पुनर्वसनाबाबत कोणतीही कार्यवाही केली नाही.
८	सीबीए कायदा, १९५७ या धोरणानुसार वेकोलि प्रशासन ₹८ लाख प्रति एकर व नौकरी हवी असल्यास ₹५ लाख प्रति एकर मोबदला देतात. सन २०१३ च्या जमीन अधिग्रहण कायदानुसार आपल्याला रेडी रेकनरच्या दराने मोबदला द्यायचा आहे. परंतु या परिसरात रेडी रेकनर प्रमाणे मोबदला देत असताना वेकोलि मागील पाच वर्षांच्या विक्रीच्या दराची पडताळणी करून मोबदला देतात. या कायदानुसार या परिसरातील कुठल्याही शेतकऱ्याला ₹६ लक्ष च्या वर मोबदला मिळू शकत नाही. जमीन अधिग्रहण कायदानुसार मोबदला न देता वेकोलिनने पुनरुत्थान व पुनर्वसन धोरण विकसीत करावे. याबाबत धोरण निश्चित झाल्यानंतर अंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत असलेल्या रुपयाच्या किंमतीशी सांगड घालून शेतमालाचा व शेतजमीनीचा दर ठरविण्यात यावा व तो कमीत कमी ₹३५ लक्ष असावा अशी माझी मागणी आहे. तसे मा. जिल्हाधिकारी व राज्य शासन तथा वेकोलिनने याबाबत केंद्र शासनाकडे प्रस्ताव सादर करावा व पाठपूरावा करून त्याची अंमलबजावणी करावी.
९	वेकोलि जी जमीन अधिग्रहीत करतात त्याबाबत कुठल्याही प्रकारचे विक्रीपत्र लिहून घेत नसून या बाबत गावकऱ्यांसोबत करारनामा करण्यात येतो. वेकोलि हे जमीनीचे खरेदीदार नाहीत. टेनंट कायद्यांतर्गत वेकोलि व महाराष्ट्र राज्य शासन यांच्या मध्ये झालेल्या करारानुसार आपण जमीन अधिग्रहीत करतात. जमीन अधिग्रहीत करीत असताना त्यात कोल इंडीया असेही नमूद करते की उत्खननादरम्यान निघणाऱ्या उपजावू काळ्या मातीचे संवर्धन करण्यात येईल. मातीचे संवर्धन करण्यासाठी वेगळ्याने जमीन अधिग्रहीत केली पाहिजे व ती आरक्षित करण्यात आली पाहिजे. तसेच याबाबत स्थानिक जनतेला अवगत केले पाहिजे. टेनंट कायद्यांतर्गत अधिग्रहीत झालेली जमीन प्रकल्पग्रस्तांना परत करण्यात यावी याबाबत कोल इंडीया व महाराष्ट्र शासन यांच्यात करारनामा झालेला आहे व जमीन परत करताना जमीनीचे पुनरुत्थान करण्यात यावे. यार्चा अर्थ असा की, १९९३ पासून जी मुंगोली खाण सुरू आहे त्या खाणीचा कोळसा संपलेला आहे. त्यामुळे हा नविन विस्तारीकरण प्रकल्प राबविण्यात येत आहे व हा प्रकल्प राबविण्याअगोदर पूर्वीच्या

	अधिग्रहीत केलेल्या जमीनी प्रकल्पग्रस्तांना परत करण्यात याव्यात व त्यानंतरच नविन प्रकल्प सुरू करण्यात यावा.
१०	वेकोलिमध्ये ७८ टक्के पैसा हा सरकारचा आहे व २२ टक्के पैसा हा खाजगी क्षेत्रातला आहे जमीन नसलेल्या नागरीकांसाठी रोजगार निर्मिती करणे व रोजगाराचे प्रशिक्षण देणे हे वेकोलिच्या पुनरुत्थान व पुनर्वसन धोरणामध्ये अंतर्भूत आहे. परंतु वेकोलि खाण सुरू झाल्यापासून आजपावेतो कुठल्याही प्रकारचे कुशल-अकुशल रोजगार गावकऱ्यांना मिळाल्याचे दिसत नाही. चिखली गावातील बेरोजगारांचा किमान दैनंदिन खर्च निघणार अशा प्रकारचा रोजगार वेकोलिने उपलब्ध करून द्यावा. वरील सर्व मुद्द्यांचा विचार करत असताना व महाराष्ट्र सरकार पुढे दुष्काळ परिस्थितीत जनतेला पिण्याचे पाणी उपलब्ध करण्याचे आव्हान असताना म.प्र.नि. मंडळाने वर्धा व पैनगंगा या नद्यांची पाहणी करावी करण या दोन्ही नद्यांमध्ये प्रचंड प्रमाणात प्रदूषित पाणी सोडल्या जाते. अधिभार ढिगाऱ्यातून होणार पाण्याचा निचरा व पावसाचे पाणी याचे नियोजन करून शेततळे निर्माण करावीत जेणेकरून शेतकऱ्यांना त्याचा लाभ मिळेल. त्याकरिता काँक्रीटच्या नाल्या बांधण्यात याव्या व त्या नाल्या शेत तळ्याशी जोडण्यात याव्यात. नवीन प्रकल्प सुरू होत असताना नेहमी मागण्या होतात परंतु प्रत्यक्षात त्याची अंमलबजावणी होत नाही. आपणांस विनंती आहे की, वरील सर्व बाबींचा विचार करून त्याची अंमलबजावणी करण्यात यावी व मा. खासदार यांनी केलेल्या सत्तेचा दुरुपयोग याबाबत उप-जिल्हाधिकारी तथा उप-विभागीय अधिकारी यांनी स्पष्टीकरण द्यावे.

१५) श्री. रविंद्र काकडे, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न	चर्चला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	शेत सर्व्हे क्र. १६१/३ या क्षेत्राचे खाणपाण्यामुळे सन २००६ पासून नूकसान होत आहे व वेकोलि प्रशासन नूकसान भरपाई देण्यास टाळाटाळ करत आहे. याबाबत मला नाहक त्रास सहन करावा लागत आहे. माझी अशी विनंती आहे की, मला वेकोलि प्रशासनाने लवकरात लवकर नूकसान भरपाई द्यावी अन्यथा मला वेकोलि कार्यालयापुढे आत्महत्या करण्याशिवाय दुसरा पर्याय राहणार नाही. शासनाकडून प्राप्त झालेल्या कर्जाच्या रक्कमेची परतफेड करू शकत नाही इतके कमी उत्पन्न होत आहे तरी लवकरात लवकर मोबदला देण्यात यावा.	प्रकल्प प्रवर्तकानी सांगितले की, मोबदल्याबाबतचा अहवाल मुख्यालयास सादर करण्यात आला आहे व त्यास मंजूरी प्राप्त झाली असून मोबदला लवकरात लवकर प्रकल्पग्रस्तास देण्यात येईल. त्याचप्रमाणे प्रकल्पग्रस्तांशी चर्चा करून नाल्याचे रुंदीकरणाचे काम करण्यात येईल.

१६) श्री. राजेंद्र ढवस, रा. मुंगोली, ता. वणी, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	सूचना	चर्चेला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	माझ्या आजोबांची जमीन सन १९९० मध्ये वेकोलिने अधिग्रहीत केली परंतु त्याचा फक्त मोबदला मिळाला, नौकरी मिळाली नाही. गट क्र. १६९ मध्ये असलेल्या शेतीला जायला रस्ता उपलब्ध नाही व तो रस्ता तयार करून देण्यात यावा. वेकोलितर्फे प्रकल्पधारकाविरुद्ध पोलिस बळाचा वापर केला जातो. खाणीमुळे बोअरवेल खोदल्यास त्याला पाणी येत नाही.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, कंपनी सभोवताल कुंपण तयार करण्यात येईल जेणेकरून कंपनीमध्ये जनावरे ये-जा करू शकणार नाहीत व शेतातील पिक काढल्यानंतर सर्व्हे नं. १५९ ला जाण्याकरिता रस्ता तयार करून देण्यात येईल.

१७) श्री. भाऊराव, रा. विरूर, ता. कोरपना, जि. चंद्रपूर:-

अ. क्र.	सूचना	चर्चेला अनुसरून प्रकल्पधारकांनी दिलेली उत्तरे/आश्वासने
१	पैनगंगा प्रकल्पा अंतर्गत येणारे विरूर गावाचे पुनर्वसन कोठे करण्यात आले याबाबत वेकोलि प्रशासनाने माहिती द्यावी. विरूर हे ३०० लोकवस्तीचे गांव आहे. ज्यांच्या जमीनी या प्रकल्पात गेल्या त्यांनी मोबदला घेतला व गांव सोडले परंतु उर्वरित असलेली १५० घरांसाठी वेकोलिने काय केले याचे उत्तर देण्यात यावे. कुठल्याही प्रकारचा प्रस्ताव नाही किंवा सर्वेक्षण करण्यात आले नाही. फक्त घर सोडण्याबाबत सांगण्यात आले. वेकोलिने विरूर गावाचे सर्व सोई-सुविधा करून द्याव्यात तरच त्या गावाचे पुनर्वसनाचे काम हाती घ्यावे. वेकोलिने प्रत्येक शेतकऱ्याला व गावाला फसविले आहे. नौकरी देताना, मोबदला देताना व गांव सोडताना देखील वेकोलिने सामान्य नागरीकांची फसवणूक केली आहे. विरूर हे गांव दत्तक घेऊन सर्व सोई-सुविधा उपलब्ध करून देण्याचे आश्वासन वेकोलिने दिले होते परंतु त्याची पूर्तता करण्यात आली नाही.	प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की, विरूर गावाच्या पुनर्वसनाचा मुद्दा हा पैनगंगा प्रकल्पासंबंधी असून या प्रकल्पासोबत नाही. याबात ४०४ कुटुंबाच्या पुनर्वसनाचा प्रस्ताव जिल्हाधिकारी, यवतमाळ व वेकोलि यांनी मंजूर केलेला आहे. त्यात ३३२ जणांनी जमीनीच्या बदल्यात पैसे घेण्याचे मंजूर केले आहे व ७२ लोकांनी जमीन घेण्यास मंजूरी दिली आहे आणि खैरगांव येथे ४ एकर जागा पुनर्वसनाकरिता निश्चित करण्यात आली आहे. त्या जमीनीचा खरेदीचा प्रस्ताव मुख्यालयास सादर केला आहे व यावर लवकरच निर्णय घेण्यात येईल.

१८) सौ. शारदा दौलत झाडे, सरपंच, ग्रामपंचायत गाडेगांव :-

अ. क्र.	सूचना
१	गाडेगांव शेजारी असलेल्या बोरगांव या गावास ब्लास्टिंगचा त्रास होत आहे. ज्यामुळे त्या गावातील घरांना तडे जात आहे व त्याबाबत कसल्याही प्रकारची चौकशी होत नाही. वेकोलि प्रशासनाला वारंवार पत्र व्यवहार करून देखील याबाबत दुर्लक्ष करीत आहेत. गाडेगांव हे वेकोलिने दत्तक घेतले आहे. या गावातील फक्त १५ युवकांना रोजगाराची संधी उपलब्ध झाली आहे व उर्वरित बेरोजगारांना देखील रोजगाराची संधी उपलब्ध करून देण्यात यावी.

१९) श्री. सुधाकर बांदूरकर, उप-सरपंच तथा महाराष्ट्र राज्य माराठी पत्रकार संघ घुघूस:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न
१	आजच्या या जनसुनावणीमध्ये उपस्थित केलेल्या मुद्यांचे समाधान न झाल्याने पर्यावरण मित्र बहुउद्देशिय संस्था, चंद्रपूर यांच्या मार्फत जाहीर विरोध.

२०) श्री. विजय अनंतराव पिदूरकर, सदस्य, जिल्हा दक्षता व संनियंत्रण समिती, जि. यवतमाळ:-

अ. क्र.	आक्षेप /सूचना/प्रश्न
१	पर्यावरण जनसुनावणीत उपस्थित केलेल्या मुद्यांची नंतर पूर्तता होत नाही.
२	नदीपासून अधिभार ढिगाऱ्याचे अंतर किती असायला पाहिजे याबाबत विशेष अभ्यास होणे आवश्यक आहे. अधिभार ढिगाऱ्यामुळे पूराची समस्या निर्माण होते व त्याचा फटका नदीच्या प्रवाहातील असलेल्या राजूरा, कोरपना व वणी तालुक्याच्या काही परिसराला बसतो. तसेच या भागातील पूरग्रस्त नागरीकांना याबाबत कुठल्याही प्रकारचे अनुदान मंजूर होत नाही. याबाबत विशेष नोंद घेण्यात यावी.
३	अधिभार ढिगाऱ्याचा भार संबंधित जमीन घेणार की नाही याची तपासणी करण्यात यावी. कारण जर नरम जमीनीवर अधिभार ढिगारे उभारले तर सदर जमीन आणखी दबली जाईल. त्यामुळे अधिभार ढिगारे टणक जमीनीवर उभारण्यात यावे जेणेकरून त्यामुळे कोणाचे नुकसान होणार नाही.
४	खाणीमुळे होणाऱ्या प्रदूषणामुळे या क्षेत्रातील नागरीकांना वेगवेगळ्या प्रकारचे आजार होत आहेत. त्यात त्वचेच्या आजाराचे प्रमाण वाढत आहे. वेकोलि प्रशासनाला विनंती आहे की त्यांनी या परिसरात वैद्यकीय शिबीरे घेऊन नागरीकांच्या समस्यांचे निराकरण करावे व त्वचा रोगाबाबत जनजागृती करावी व वेकोलिने त्या रुग्णांचा संपूर्ण खर्च उचलला पाहिजे.
५	फोसोपिस या वनस्पतीचे संपूर्णपणे उच्चाटण या परिसरातून झाले पाहिजे. फोसोपिसच्या झाडाच्या २० x २० चा परीघ असतो व त्याची संपूर्ण वाढ झाल्यावर त्याखाली कुठलाच प्राणी जाऊ शकत नाही. फोसोपिसची लागवड म.प्र.नि. मंडळाने थांबवावी त्यामुळे रानटी जनावरे वाढतील. तसेच

	<p>म.प्र.नि. मंडळाने याबाबत पाहणी करताना वेकोलिला प्रदूषण आटोक्यात आणणारी झालावण्याच्या सूचना कराव्यात. नागरीकांना या क्षेत्रात किती प्रमाणात प्रदूषण होत आहे याबाबत माहिती होण्याकरिता वेकोलिलेने यंत्रणा उभारावी ज्यामुळे सामान्य नागरीकांमध्ये जनजागृती होईल व त्याचा लाभ होईल. फोसोपिसच्या उच्चाटनासाठी कामाकरिता येथील शेतकऱ्यांना रोजगार देण्यात यावा. निम्युलायजरची सेवा पूरविण्यात यावी. जमीन नसलेल्या मजुरांबाबत १९९० मध्ये धोरण निश्चित करण्यात आले होते. त्यादरम्यान निलजय आणि बेलोरा खाण अस्तित्वात आली. निलजई आणि बेलोरा गावाच्या अनुसूचित जाती/जमातीच्या लोकांना वेकोलिलेने नौकरी दिली. कालांतराने नियम व धोरण बदलत गेले त्यामुळे जूने नियमांचे अस्तित्व नाही. तरी वेकोलिलेने कौशल्य विकास प्रशिक्षण देऊन रोजगार द्यावा. उद्योगांना विरोध नाही परंतु प्रदूषणाला आळा बसलाच पाहिजे.</p>
--	---

२१) श्री राहुल सराफ, रा. बालाजी वार्ड, जि. चंद्रपूर:-

अ. क्र.	सूचना
१	<p>मुंगोली निर्गुडा प्रकल्पात मुंगोली गावाचे पुनर्वसन ग्रामसभेने ठरवून दिलेल्या ठिकाणी होणे ही वस्तुस्थिती वेकोलिलेने मान्य करावी. हा ग्रामस्थांचा अधिकारी आहे. त्या जागेला वेकोलि आक्षेप करू शकत नाही. जर ग्रामसभेने ठरवून दिलेली जागा न्यायप्रविष्ट असल्यास त्या जागेच्या बदल्यात वेकोलिलेने दुसऱ्या जागेचा प्रस्ताव ग्रामपंचायतीला द्यावा जेणेकरून पुनर्वसनाचे काम मार्गी लागेल. यात परत एक मुद्दा उद्भवला की कलम ९ नुसार जे प्रकल्पग्रस्त आहेत त्यांना पुनरुत्थान व पुनर्वसन धोरणानुसार नूकसान भरपाई देण्यात यावी. प्रकल्प ग्रस्तांना १०० चौ.मी. क्षेत्राचा प्लॉट किंवा ₹३ लक्ष असे धोरण अंमलात आणावे. तसेच मुंगोलीमध्ये वर्षानुवर्षे राहणाऱ्या काही लोकांची नांवे पुनर्वसन यादीत नसल्याच्या तक्रारी प्राप्त झाल्या आहेत. याबाबत वेकोलिलेने परत सर्वेक्षण करून जे नागरीक या यादीतून सुटले आहेत त्यांचा समावेश करून त्यांना पुनरुत्थान व पुनर्वसन धोरणाचा फायदा करवून द्यावा. मुंगोली-निर्गुडा प्रकल्पात एकूण ₹६४ कोटी पैकी ५० टक्के रक्कम म्हणजेच ₹ ३२ कोटी वेकोलिलेने १९० लोकांना दिले याबाबत वेकोलिचे अभिनंदन व तसेच वेकोलिलेने उर्वरित रक्कम कधी देण्यात येणार याबाबत येथे जाहीर करून ते काम त्या तारखेला पूर्ण करावे. जेणेकरून वेकोलिबाबत जनतेमध्ये विश्वास निर्माण होईल.</p>
२	<p>नौकरीबाबतच्या ५० नस्त्या मुख्यालयास सादर झालेल्या आहेत. त्याबाबत लवकरात लवकर मान्यता आणण्यात यावी व ज्या नस्त्यामध्ये त्रुटी आहेत त्या दूर करून ते देखील लवकरात लवकर निकाली काढण्यात यावे.</p>
३	<p>शिवणी गावाच्या पुनर्वसनाचा मुद्दा येथे उपस्थित करण्यात आला. वेकोलि चंद्रपूर क्षेत्रात असाच मुद्दा म्हसाळा तुकूम या गावाबाबत उपस्थित झाला होता. तेव्हा वेकोलिलेने आधीच्या तीन गावांसोबत चौथे गांव समाविष्ट करून त्या गावाचे पुनर्वसन करण्यात आले होते. तसेच धोरण वेकोलिलेने येथे अंमलात आणून शिवणी गावाचे देखील पुनर्वसन करावे.</p>
४	<p>आपसी वाटणीपत्रातील काही नौकऱ्या येथे प्रलंबित आहेत. ही एक धोरणात्मक बाब आहे. याबाबत महसूल प्रशासन, जिल्हाधिकारी प्रशासन यांना विनंती आहे की, शासनाने निर्णय देताना त्या निर्णयाची अंमलबजावणी होत आहे किंवा कसे याबाबत लक्ष दिले पाहिजे. माजरी क्षेत्रामध्ये अशाच अडचणी आल्या होत्या त्या वेळेस १५६ नौकऱ्या देण्यात आल्या होत्या. सेक्शन ९ पर्यंत वाटणीपत्र झालेले आहे व त्याचा फेर फार होऊन सात बारा देण्यात आला आहे. महसूल</p>

	विभागाने व प्रशासनाने दिलेल्या सातबारावर कसलीही खोडतोड करण्याचा अधिकार सरकारी उपक्रम असलेल्या कंपनीला राहत नाही. शासनाने दिलेल्या सात बारावर असलेल्या व्यक्तिला नौकरी देणे हे वेकोलिचे दायित्व आहे. तसेच सातबारा पाहून नौकरी देण्याचे निर्देश वेकोलिला देण्यात यावे. तहसिल कार्यालयापासून दिलेल्या सात बारावर जमीनीचा मालक ठरतो. सातबारा पाहून नौकरी देणे ही सामान्य बाब असताना वेकोलिने नको ते प्रश्न विचारून अडचणी निर्माण करून नौकरीचे प्रस्ताव प्रलंबित करू नये. जनसुनावणी दरम्यान सूचना देण्यात याव्या की सातबारा पाहून नौकरी देण्यात याव्या जेणेकरून प्रकल्पग्रस्तांचा त्रास कमी होईल.
५	वेकोलिच्या दवाखान्याचे आधुनिकीकरण झालेले आहे. तेथे तज्ञ डॉक्टरांची नेमणूक करून नागरीकांसाठी वैद्यकीय शिबीरांचे आयोजन करण्यात यावे जेणेकरून सामान्य नागरीकांना त्याचा फायदा होईल व जमीन नसलेल्या नागरीकांना मेडीकल कार्ड पुरविण्यात यावे.
६	ज्या शेतकऱ्यांची जमीन गेली त्याला नौकरी मिळते परंतु त्याचाच दुसरा भाऊ बेरोजगार राहतो. गावात बेराजगार मुले आहेत त्यांच्याकरिता NIT मध्ये सुधारणा करण्यात आली असून त्याचा उपयोग बेरोजगार युवकांकरिता झाला पाहिजे.
७	वेकोलि प्रशासनाने नागरीकांच्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी जनसंपर्क अधिकारी नेमावेत.
८	गाड्यांच्या बाबतीत जी कामे प्रस्तावित आहे ती पूर्ण करण्यात यावी. कारण यामुळे बेरोजगारांना रोजगार उपलब्ध होईल.
९	कोलगांव प्रकल्प हे १२६ हे. चे आहे व वेकोलिची सेक्शन ११ ची कार्यवाही पूर्ण झालेली आहे व त्याबाबतचे शपथपत्र केव्हा सादर होणार याबाबत लागणारा कालावधी सांगण्यात यावा. कौशल्य विकास योजनेअंतर्गत अकुशल बेरोजगारांना प्रशिक्षण देण्यात यावे. अधिभार ढिगारे उचलण्याच्या कामात ८० टक्के रोजगार स्थानिकांना देण्यात यावा. स्थानिकांना त्याच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसारच रोजगार देण्यात यावा व याबाबत गावांमध्ये सर्वेक्षण करण्यात यावे. कंत्राट देताना प्रकल्पग्रस्त गावातून किमान ७० टक्के बेराजगारांना रोजगार देण्याची अट कंत्राटदारांना घालण्यात यावी.
१०	अधिभार ढिगाऱ्यातून येणाऱ्या पुरामुळे व प्रदूषणामुळे शेतकऱ्यांना पिकांची नुकसान भरपाई देण्यात यावी.
११	खाण परिसरात कायदा आणि सुव्यवस्थेबाबतचा प्रश्न उद्भवत आहे व त्याबाबतचा प्रस्ताव वेकोलिने व मंत्री महोदयांनी सादर केला होता. या दृष्टीने वेकोलिने तंत्रज्ञानाचा वापर करून ड्रोन कॅमेरे लावण्याचे काम तातडीने सुरू करावे. जेणेकरून संपूर्ण खाण परिसरात कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होणार नाही. कोळसा ही राष्ट्रीय संपत्ती आहे व त्याची चोरी होणे ही अतिषय गंभीर बाब आहे व याबाबत कालबद्ध पद्धतीने आराखडा तयार करण्यात यावा.
१२	उद्योगामुळे काही समस्या निर्माण होतात. परंतु त्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी CSR निधीचा वापर सामाजिक दायित्वासाठी करण्यात यावा. वेकोलिद्वारे ३० टक्के रक्कम रॉयल्टी द्वारे शासनाकडे जमा होते. हा निधी नागरीकांचा त्रास दूर करण्यातकरिता देण्यात येतो. खाणपरिसरातील रस्ते सुधारले पाहिजेत. खनिज विकास निधीवर खाणीच्या जवळच्या गावांचा मुख्य अधिकार असतो व तशी सुधारणा खनिज विकास धोरणामध्ये होणे गरजेचे आहे अशी जिल्हाधिकाऱ्यांनी विनंती आहे. खनिज विकास निधीचा लाभ खाणीजवळील गावांनाच मिळाला पाहिजे व वेकोलिने त्याबाबत सहमती दर्शविली पाहिजे.
१३	दि. १५/११/१९६५ पासून यवतमाळ जिल्ह्यात तुकडे बंदी कायदा लागू करण्यात आला व तेव्हापासून यवतमाळ जिल्ह्यावर अन्याय होत आहे. या जिल्ह्यातील तीन एकराच्या वर जमीनीचे तुकडे होत नव्हते. चंद्रपूर जिल्ह्यात १९९४ च्या अधिसूचनेप्रमाणे २ एकराचा कोरडवाहूचा व १

	<p>एकराचा ओलीताचे विखंडन होत आहे. परंतु यवतमाळ जिल्ह्यात बऱ्याच शेतकऱ्यांची जास्तीची जमीन वेकोलिच्या प्रकल्पात गेली. जर ५ एकरचा पट्टा प्रकल्पात जात होता तर त्यात कुटुंबातील एकाच व्यक्तीला रोजगार मिळत होता. माहे डिसेंबर-२०१५ मध्ये या अधिसूचनेत बदल करण्यात आला व त्याचा फायदा येथील शेतकऱ्यांना झाला. या पुढे येणाऱ्या प्रकल्पांमध्ये अधिग्रहीत होणारी जमीन ही तीन एकरापेक्षा कमी जरी असली व तीचे विखंडन झाले असले तरी कुटुंबातील एकापेक्षा जास्त व्यक्तींना रोजगार उपलब्ध होणार. याबाबत वेकोलीने सकारात्मक विचार करावा व नागरीकांना रोजगार द्यावा.</p>
१४	<p>अधिभार ढिगारे विल्हेवाट, बगीचे बनविणे व असे आणखी कामे जमीनीस्तरावर दिसणे आवश्यक आहे. खाण बंद योजनेमध्ये अहवाल तयार केला पाहिजे. जसे की मुंगोलीची पहिली खाण १९९० मध्ये आली, त्यानंतर १९९५ मध्ये त्याचे विस्तारीकरण करण्यात आले व २००० मध्ये त्याचे परत विस्तारीकरण करण्यात आले व परत त्या खाणीचे सन २०१४ साली विस्तारीकरण करण्यात आले असे विस्तारीकरण होत राहणार व खाण बंद योजना अंमलात येत नाही.</p>
१५	<p>सन २०१३ मध्ये जमीन अधिग्रहण कायदा अस्तित्वात आला. त्यात ४ पट दर देण्याचे प्रावधान होते त्यानुसार या परिसरातील रेडीरेकनर तपासले असता रेडीरेकनर २०१३ च्या कायद्यात २०१५ मध्ये बदल करून परिशिष्ट १०८ व १०९ नुसार राज्य शासनाला दर वाढवून मोबदला देण्याचे अधिकार देण्यात आले परंतु कोल इंडीयाच्या पुनरुत्थान व पुनर्वसन धोरणानुसार दर देण्यात येत आहेत. दि. ०४/०८/२०१७ रोजीच्या अधिसूचनेत बदल करून तो मार्च-२०१८ मध्ये लागू करण्यात आला व वेकोलि प्रकल्पाचा मार्ग मोकळा केला गेला. तेव्हा ८ लाख एकरी व नौकरी असे धोरण अंमलात आले. यापुढे रेडी रेकनर प्रमाणे या भागात जमीनीचे दर ८ ते १० लाख रु. प्रती एकर किंवा त्यापेक्षा जास्त किंमत शेतकऱ्यांच्या हितार्थ जमीन अधिग्रहण कायदानुसार वेकोलिने घेतली पाहिजे.</p>
१६	<p>जुने रोजगार वेकोलितर्फे काढण्यात आले. कारण त्याचे कागदपत्रे जमा करण्यास उशीर झाला होता. त्यातील belated हा शब्द काढण्यात आला व बऱ्याच प्रलंबित असलेल्या नौकऱ्या वेकोलितर्फे देण्यात आल्या. नविन मुख्य व्यवस्थापकीय संचालक आल्यापासून या धोरणामध्ये ४२ सुधारणा करून नौकऱ्या देण्यात आल्या व उर्वरित राहिलेल्या नौकऱ्यांबाबत वेकोलिने प्रयत्न करावे व त्यादेखील देण्यात याव्या.</p>
१७	<p>विरूर गावाच्या पुनर्वसनाच्या वेळेस ग्रामसभेने जी जागा ठरवून दिली त्या जागेवर पुनर्वसन करण्याचे निश्चित झाले. ४०४ लोकांपैकी ३३२ लोकांनी प्लॉट ऐवजी मोबदल्याची मागणी होती व वेकोलिने १५८ लोकांचे प्रत्येकी ₹३ लाख प्रमाणे मोबदला दिला. उर्वरित लोकांचे पैसे वेकोलि केव्हा देणार याबाबत जाहीर करण्यात यावे. वेकोलिने अगोदर पर्यायी व्यवस्था करावी व नंतर जमीनीचा ताबा मिळवावा. गाडेगाव हे मॉडेल व्हीलेज म्हणून वेकोलिने घोषित केले. वेकोलिला विनंती आहे की, त्यांनी विशेष निधी उपलब्ध करून कालबद्ध आराखडा आखून किमान एक तरी मॉडेल व्हीलेज तयार करावा. वेकोलिच्या उत्पादनाला, विस्तारीकरणाला विरोध नाही परंतु सामान्य नागरीकांवर होणारा अन्याय देखील खपवून घेतला जाणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.</p>

पर्यावरण विषयक जाहीर जनसुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांनी उपस्थित असलेल्या नागरीकांना आणखी काही प्रश्न/आक्षेप/सूचना असतील तर विचारण्याचे आवाहन केले. मात्र कोणीही तद्नंतर प्रश्न/सूचना/आक्षेप उपस्थित केले नाहीत. त्यानंतर सदस्य पर्यावरण जाहीर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की, बैठकीत करण्यात आलेल्या सूचना, आक्षेपांची नोंद

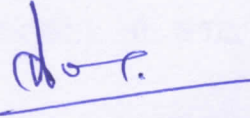
घेण्यात आली असून त्याचे ईतिवृत्त व रेकॉर्डिंग जनतेकरिता प्रादेशिक कार्यालय, म.प्र.नि. मंडळ, पहिला माळा, उद्योग भवन, रेल्वे स्टेशन रोड, चंद्रपूर येथे थोड्या दिवसात उपलब्ध करून देण्यात येईल.

अध्यक्ष, पर्यावरण विषयक जाहीर जनसुनावणी समिती यांनी बैठकीचा समारोप करताना जनसुनावणीतील उपस्थित झालेल्याबाबींचा आढावा घेऊन उपस्थितांचे आभार मानून जाहीर जनसुनावणी संपल्याचे जाहीर केले.

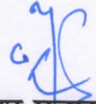
(प्रताप जगताप)

समन्वयक, पर्यावरणविषयक
जाहीर जनसुनावणी
समिती तथा उप-प्रादेशिक
अधिकारी, मप्रनि मंडळ, चंद्रपूर

(राजू वसावे)

सदस्य, पर्यावरणविषयक
जाहीर जनसुनावणी
समिती तथा प्र. प्रादेशिक
अधिकारी, मप्रनि मंडळ,
चंद्रपूर

(रमेश पवार)

अध्यक्ष, पर्यावरणविषयक जाहीर
जनसुनावणी समिती
तथा अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी,
यवतमाळ